

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра української мови і прикладної лінгвістики

**СТИЛІСТИЧНІ ТА СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОМОВ
ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО ПЕРІОДУ ПОВНОМАСШТАБНОЇ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ**

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «бакалавр»
студентки IV курсу
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації **035.10** «Прикладна
(комп'ютерна) лінгвістика та
англійська мова

Марії В'ячеславівни Біляєвої

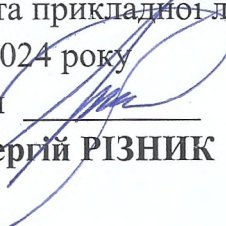
Науковий керівник:

доктор філософії, доцент кафедри
української мови та прикладної
лінгвістики **Юлія Цигвінцева**

«Допущено до захисту»

Протокол № 5 засідання кафедри
української мови та прикладної лінгвістики

від 6 серпня 2024 року

Завідувач кафедри

к.філол.н., доц. **Сергій РІЗНИК**

Київ 2024

АНОТАЦІЯ

У забезпеченні ефективної політики ключове значення мають політичні виступи як засіб комунікації та вираження політичних ідей, стратегій і позицій. Завданням роботи було дослідити лінгвістичні аспекти політичного дискурсу, зібрати та опрацювати корпус промов Володимира Зеленського, створити частотний словник лексики на основі зібраного корпусу, проаналізувати структуру та функції політичної промови, особливості її мови, здійснити лінгвістичний аналіз текстів корпусу та визначити стилістичні й структурні особливості промов В. Зеленського. Об'єктом вивчення є промови В. Зеленського, виголошені з 24 лютого 2022 року до сьогодні. Предметом дослідження є стилістичні засоби та структурні особливості промов В. Зеленського періоду повномасштабної російсько-української війни. Для дослідження мови промов та інтерпретації результатів використовували такі методи: метод вибірки, описовий метод, метод компонентного аналізу та лінгвістичний аналіз. Матеріалом дослідження послужили тексти промов Президента України В. Зеленського періоду повномасштабної війни. Практичне та теоретичне значення дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані для покращення аналізу текстів політичного дискурсу, удосконалення стратегій та тактик впливу на аудиторію засобами мови; корпус промов може стати основою для створення словників політичної мови, політичної тропіки та для тестування інструментів автоматичного опрацювання політичних текстів. Створений корпус промов Володимира Зеленського та частотний словник забезпечують надійний фундамент для подальших лінгвістичних досліджень. У ході дослідження було виявлено, що Президент активно застосовує метафори, епітети, антитези, повтори та градації. Значну увагу приділено ідейно-тематичним домінантам текстів, які відображають цілі та повідомлення влади України в цей складний період.

Ключові слова: *повномасштабне вторгнення, промова, риторика, комунікація, політичний дискурс, корпус промов, частотний словник, лінгвістичний аналіз.*

ABSTRACT

Effective policy-making heavily relies on political speeches as a means of communication and expression of political ideas, strategies, and positions. The aim of this work was to explore the linguistic aspects of political discourse, collect and analyze a corpus of speeches by Volodymyr Zelensky, create a frequency vocabulary of vocabulary based on the collected corpus, analyze the structure and functions of political speeches, peculiarities of their language, conduct linguistic analysis of the texts in the corpus, and identify stylistic and structural features of V. Zelensky's speeches. The object of the study is V. Zelensky's speeches delivered from February 24, 2022, to the present day. The subject of the research is stylistic devices and structural features of V. Zelensky's speeches during the period of full-scale Russian-Ukrainian war. The methods used for language analysis and interpretation of results include: sampling method, descriptive method, component analysis method, and linguistic analysis. The research material consists of texts of speeches by the President of Ukraine V. Zelensky during the period of full-scale war. The practical and theoretical significance of the research lies in the fact that its results can be used to improve the analysis of political discourse texts, enhance strategies and tactics of influencing the audience through language means; the corpus of speeches can serve as a basis for creating dictionaries of political language, political tropes, and for testing tools for automatic processing of political texts. The created corpus of V. Zelensky's speeches and the frequency vocabulary provide a reliable foundation for further linguistic research. During the study, it was found that the President actively employs metaphors, epithets, antitheses, repetitions, and gradations. Significant attention is paid to the ideational-thematic dominants of the texts, reflecting the goals and messages of the Ukrainian government in this challenging period.

Keywords: *full-scale invasion, speech, rhetoric, communication, political discourse, speech corpus, frequency vocabulary, linguistic analysis.*

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	1
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ПОЛІТИЧНА ПРОМОВА ЯК ЖАНР ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ	10
1.1. Політичний дискурс у лінгвістичних дослідженнях	10
1.2. Промова та імідж політика-промовця	13
1.3.Композиція та стилістика політичних промов	17
1.3.1.Різновиди вступної частини	18
1.3.2 Специфіка основної частини	18
1.3.3 Види завершальної частини	20
Висновки до розділу 1	21
Розділ 2. КОРПУСНО-СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОМОВ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО	23
2.1 Опис корпусу промов	23
2.2 Створення частотного словника	26
Висновки до розділу 2	30
РОЗДІЛ 3. ЗАКОНОМІРНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ У ПРОМОВАХ ПРЕЗИДЕНТА ЗЕЛЕНСЬКОГО ЗА ЧАС ВІЙНИ	32
3.1. Ідейно-тематичні домінанти текстів промов президента Зеленського за час війни	32
3.2. Структурні особливості промов Володимира Зеленського	37
3.2.1. Вступна частина	37
3.2.2. Основна частина	39
3.2.3. Завершальна частина	39
3.3. Лексико-стилістичні особливості промов Володимира Зеленського	41
3.4. Лексико-синтаксичні та синтаксичні стилістичні засоби в промовах Зеленського	45
3.5. Стилiстичні засоби морфологiї	51

Висновки до розділу 3	54
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ	64

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасне суспільство розглядає політику як центральну сферу діяльності, що має вирішальний вплив на життя громадян, оскільки всі інші відомі аспекти життєдіяльності, без винятку, підпорядковані чи тісно пов'язані з нею. У забезпеченні ефективної політики ключове значення мають політичні виступи як засіб комунікації та вираження політичних ідей, стратегій і позицій.

Промова в політиці – це складне явище, яке вимагає великих зусиль від політиків для її створення. Політики уникають імпровізації та передбачають всі можливі аспекти, включаючи контраргументи та запитання, які можуть виникнути у слухачів. Кожен політик спрямовує свою промову на певну аудиторію та намагається знайти спільну мову з нею. Важливо не лише привернути увагу аудиторії, але й утримати її зацікавленість протягом всього виступу. У свою чергу, одержувач сприймає виклад думок політика, формує висновки, ставлення до нього та реакцію щодо викладених фактів [34]. Аналізуючи політичні промови, з легкістю можна прослідкувати їхню основну функцію та мету – вплив на слухачів, переконання у своїй позиції, отримання прихильності [15]. Це специфічний вид виступів з конкретними завданнями й планами, тому всі можливі деталі мають бути враховані під час підготування та виголошення промови. Політичні діячі разом зі своїми спічрайтерами складають текст, опрацювавши десятки джерел та врахувавши екстралінгвістичні чинники.

Аналіз тенденцій у політичному спічрайтингу є важливим для подальшого розвитку цієї сфери та покращення взаємодії між лінгвістами та авторами промов для світових політиків. Крім того, такі дослідження сприяють розширенню лінгвістичних знань та створенню баз для подальшого аналізу. Знання засобів, якими на нас намагаються вплинути, убезпечить нас, виборців, від маніпуляцій та спекуляцій.

Повномасштабна війна в Україні, що розпочалася в 2022 році, стала не лише військовим конфліктом, а й важливим інформаційним та комунікативним фронтом. Промови Президента Володимира Зеленського стали потужним

інструментом впливу на світову спільноту. У своїх виступах він акцентує на необхідності підтримки України, захисту демократичних цінностей та боротьбі проти агресії. Такі промови не лише мобілізують міжнародну підтримку, але й формують громадську думку в різних країнах, спонукаючи уряди до дій.

Важливість добрих промов для іміджу політика важко переоцінити. Успішні виступи можуть зміцнити авторитет та довіру до політичного лідера, створити позитивний образ у медіа та громадськості. Вони також здатні впливати на політичні рішення, формувати порядок денний та мобілізувати підтримку. Саме тому вміння створювати змістовні та емоційні промови є надзвичайно цінним для будь-якого політика, особливо в умовах кризи чи конфлікту.

Жанр політичної промови останнім часом стає дедалі популярнішим об'єктом наукових досліджень лінгвістів. Ю. Судус розглядає стратегії і тактики англомовного дипломатичного дискурсу, користуючись матеріалами промов держсекретаря США Дж. Керрі [34]. Я. Федорів вивчає лінгвістичні моделі дискурсу політичних виступів [36]. Дослідження М. Васильєвої присвячене закономірностям метафоричної реалізації концепту політика в сучасному англомовному політичному дискурсі [3]. У своїх наукових дослідженнях Т. Палей залучає до аналізу гендерний аспект вживання ідіоматичних одиниць в англомовному політичному дискурсі [24]. Тоді як І. Самойлова та О. Подвойська вивчають лексичні особливості політичних промов [28]. Г. Хапер та В. Жаворонков у своїх дослідженнях аналізують англомовні політичні промови з точки зору їх перекладу на українську мову [40].

У зарубіжній лінгвістиці питанням використання неформальної мови в політичному дискурсі присвячені дослідження Дж. Бойтнотта та Дж. Ангера. Дж. Бойтнотт [43] у своїй статті розглядає мовне спрощення як стратегію комунікативної неформалізації політичних виступів кандидатів на посаду Президента США на виборах 2015 року.

Проте наразі у вітчизняній політичній лінгвістиці відсутні цілісні дослідження, присвячені лінгвістичним особливостям політичних промов Президента України В. Зеленського після початку повномасштабного воєнного

вторгнення РФ. Сукупність наведених чинників зумовлює актуальність теми дослідження.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідити лексико-стилістичну та структурну специфіку промов Володимира Зеленського періоду війни та їхні основні функції.

Завдання дослідження:

- схарактеризувати лінгвістичні аспекти політичного дискурсу;
- окреслити природу політичної промови як важливого жанру політичного дискурсу;
- зібрати та опрацювати корпус промов Володимира Зеленського;
- створити частотний словник лексики на основі зібраного корпусу;
- проаналізувати структуру та функції політичної промови, особливості її мови;
- здійснити лінгвістичний аналіз текстів корпусу та визначити стилістичні й структурні особливості промов В. Зеленського.

Об'єктом вивчення у кваліфікаційній роботі є промови В. Зеленського, виголошені з 24 лютого 2022 року до сьогодні.

Предметом дослідження є стилістичні засоби та структурні особливості промов В. Зеленського періоду повномасштабної російсько-української війни.

Методи дослідження:

- метод вибірки (для виділення одиниць для подальшого аналізу);
- описовий метод (для опису особливостей цих одиниць);
- метод компонентного аналізу (для визначення семантики складників образного засобу);
- порівняльний аналіз (для виявлення відмінностей і схожостей у використанні лексико-стилістичних засобів);
- статистичний та лінгвістичний аналізи – для дослідження мови промов та інтерпретації результатів.

Матеріалом дослідження послужили тексти промов Президента України В. Зеленського періоду повномасштабної війни.

Теоретичне значення роботи полягає в узагальненні теоретичних знань, що стосуються дослідження стилістичних засобів у політичних промовах.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані для покращення аналізу текстів політичного дискурсу, удосконалення стратегій та тактик впливу на аудиторію засобами мови; корпус промов зможе прислужитися для створення словників політичної мови, політичної тропіки та стати базою для тестування роботи інструментів автоматичного опрацювання політичних текстів. Окрім того, матеріали дослідження можуть прислужитися на лекціях та семінарах зі стилістики, лексикології, дискурсології, автоматичного аналізу політичних текстів тощо.

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, які поділяються на підрозділи, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаної літератури та джерел, додатків.

У вступі з'ясовано актуальність теми, визначено мету та завдання, предмет, об'єкт, методи дослідження, теоретичне й практичне значення роботи.

Перший розділ складається з трьох підрозділів, в яких здійснено аналіз політичного дискурсу та його функціональної спрямованості, розглянуто політичну промову як важливий жанр політичного дискурсу, її основні ознаки, структуру та функції, описано специфіку політичної мови.

Другий розділ є практичною частиною нашого дослідження. Він складається з двох підрозділів: опису та аналізу програмних кодів, розроблених для створення корпусу промов президента, та частотного словника лексем та словоформ. Представлено результати роботи у вигляді графіків частотності використання словоформ та лексем у промовах. У висновках підсумовано результати дослідження та окреслено можливості для його подальшого розвитку.

Третій розділ включає 4 підрозділи, у яких наведена класифікація стилістичних та лексичних засобів і прийомів, що використовуються у промовах президента України Володимира Зеленського. Наведено конкретні приклади вживання гіпербол, метафор, епітетів, риторичних питань. Проаналізовано та зроблено висновки щодо їхніх позамовних функцій у текстах політичного

характеру.

Список використаної літератури налічує 51 позицію та містить праці українських і зарубіжних науковців, а також електронні онлайн-ресурси.

РОЗДІЛ 1. ПОЛІТИЧНА ПРОМОВА ЯК ЖАНР ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

1.1. Політичний дискурс у лінгвістичних дослідженнях

Політичний дискурс – це сукупність текстів і висловлювань, що використовуються у сфері політики для обговорення, переконання та впливу на громадську думку, політичні рішення та поведінку. Він включає в себе офіційні промови, заяви, дебати, інтерв'ю, політичну риторику, медіа-публікації, а також інші форми комунікації, що використовуються політичними акторами, такими як політики, партії, уряди, міжнародні організації та громадські рухи.

Політичний дискурс відіграє ключову роль у формуванні ідеологій, політичних поглядів та мобілізації підтримки. Він характеризується використанням специфічної лексики, риторичних прийомів, аргументаційних стратегій та символічних ресурсів, що сприяють досягненню політичних цілей. Важливим аспектом політичного дискурсу є його здатність не тільки відображати, але й формувати реальність, конструюючи уявлення про політичні події, процеси та акторів.

Фахова лексика постає чільним стрижнем, навколо якого формується весь політичний документ у лексичному вимірі з точки зору співвідносності зі стилем. До неї у випадку політичної мови можна віднести назви політичних установ, органів, процедур, посадових осіб, політичних документів та їх частин тощо. Частка кожного лексичного шару в структурі політичної мови не є однаковою. Якщо загальноживана лексика складає більшість елементів, то спеціальна лексика забезпечує формування «політичного тла» документу.

Політичний дискурс, функціонуючи в умовах певних соціально-політичних установ, характеризується інституційністю. У зв'язку з тим, що політична комунікація, спрямована на громадян країни, майже повністю опосередкована засобами масової інформації і являє собою інституційне спілкування [4], аналізований дискурс виявляє ознаку дистанційованості, яка проявляється в таких аспектах [37]:

- фізична / просторова дистанція (наявність охорони, спеціальних захисних споруд і т.п.);
- комунікативна / контактна дистанція (недоступність політиків для прямого мовного контакту, медійно опосередковане спілкування);
- символічна дистанція (право на володіння символами влади: печатка, ядерний чемоданчик, резиденції);
- психологічна дистанція (ореол таємничості, визнання особливої мудрості і проникливості політичного лідера);
- інформаційна дистанція (монополія на інформацію та обмеження доступу до неї звичайних громадян).

З іншого боку, агенти політичного дискурсу прагнуть скоротити дистанцію з адресатом за допомогою індексального використання мови, яке імпліцитно сигналізує про політичні відмінності, наприклад, можна вибрати один з багатьох регіональних або соціальних акцентів, використання лексем, що асоціюються з конкретною ідеологією, і, нарешті, вибір поведінкових норм, які показують або солідарність, або відсторонення [38]. Таким чином, ми можемо стверджувати, що політичний дискурс характеризується індексальністю.

Політичні діячі (агенти), дискутуючи між собою, даючи інтерв'ю, висловлюючи свою незгоду і т. ін., грають на публіку і повідомляють «адресату-спостерігачеві» [2] ретельно відібрані відомості, спрямовані на залучення більшого числа прихильників, тим самим, обумовлюючи театральний і персуазивний характер політичного дискурсу. У зв'язку з тим, що політичні агенти переважно оперують фантомними знаками, тобто словами, в значенні яких відсутній денотативний компонент, наприклад, демократія, соціальна справедливість, досліджуваний дискурс характеризується смисловою невизначеністю.

Незважаючи на це, мова політики, як і будь-який інший професійний різновид мовлення, прагне до точності позначення, термінологізації свого інформаційного поля, таким чином, вона підмінює реальність політичною фантазією, яка розуміється як «правдоподібна картина світу, отримана в

результаті того, що опосередковано відбитий досвід інтерпретується в якості дійсного стану речей, при цьому суб'єкт інтерпретації безумовно вірить у справжність цієї реальності і не допускає думку про можливість її верифікації» [3]. Адресати-спостерігачі, перебуваючи під впливом штучно створеної політичної картини світу, мають тенденцію до опори на свою підсвідомість, ірраціональність, що обумовлює фідеїстичність політичного дискурсу.

Природа світу політики, що є однією з найбільш рухливих і мінливих сфер життя, виявляється ще однією перешкодою для верифікації політичної дійсності, схильної до безперервних трансформацій. Зазначене положення справ зумовлює динамічність політичного дискурсу.

Дослідники стверджують, що політика не повинна сприйматися тільки як продукт у вигляді «партійних і політичних програм. Швидше, вона повинна сприйматися як динамічний концепт і, отже, як процес комунікації» [37].

Крім цього, мінливість політичного дискурсу укупі з використанням професійного мовлення, що характеризується фантомними знаками, призводить до ізотеричності досліджуваного дискурсу, який стає доступним тільки для фахівців, здатних визначити контекст висловлювання і дешифрувати його прихований сенс, що безперечно забезпечує дистанційованість політичного дискурсу [37].

Багатовимірність дискурсу в сфері політичної комунікації проявляється в можливості відмінності його жанрового простору за деякими параметрами: ступінь прототипізації, подієва локалізація, соціокультурна специфіка, суб'єктно-адресні відносини і рівень інституційності [34]. Широке розуміння політичного дискурсу, яке включає особистісно-орієнтовану і статусно-орієнтовану комунікацію, дозволяє розділяти жанри політичного дискурсу за віссю інституційності, при розташуванні їх послідовно від максимально інституційних до максимально неформальних: офіційні зустрічі представників держав, міжнародні перемовини; політичні документи; промови політиків, публічні виступи; публічні політичні дискусії; прес-конференція; політичний скандал (знаходиться на межі персонального і особистого); листи та телеграми

на знак підтримки або протесту; чутки, анекдоти, розмови в черзі з незнайомими людьми, розмови про політику з друзями і в сім'ї. Стратифікація за суб'єктами політичної комунікації вимагає розмежування не інституційних та інституційних різновидів спілкування [24].

Отже, політична промова є важливим жанром політичного дискурсу, що має значний вплив на формування громадської думки, мобілізацію підтримки та прийняття політичних рішень. Вона слугує потужним інструментом комунікації, який дозволяє політикам донести свої ідеї, переконання та позиції до широкої аудиторії. Успішні політичні промови можуть зміцнити авторитет лідера, підвищити довіру до нього та вплинути на міжнародну спільноту. В умовах сучасних викликів, таких як війна в Україні, роль політичних промов стає ще більш значущою, адже вони здатні консолідувати суспільство та привернути увагу до критичних проблем.

1.2 Промова та імідж політика-промовця

Інтенсивний розвиток політичних технологій, зростаюча роль засобів масової інформації, дедалі більша театралізація політичної діяльності сприяють підвищенню уваги суспільства до теорії та практики політичної комунікації. У зв'язку з цим в Україні та за її межами стрімко зростає кількість досліджень, присвячених політичній лінгвістиці. Поява нових досліджень у сфері політичної лінгвістики, звернення дослідників до нових аспектів вивчення політичної мови – все це вимагає всебічного осмислення історії названого наукового напрямку, його сучасного стану, закономірностей еволюції і взаємодії з іншими науковими напрямками.

Детальний розбір різноманітних аспектів політичної комунікації, аналіз особливостей та основних ознак цього явища уможливорює перехід до встановлення та характеристики не менш важливого об'єкта – політичної промови. У своїй статті І. Самойлова та О. Подвойська [28] наводять визначення поняття «політична промова» дослідниці Л. Мацько, тлумачачи її як завчасно підготовлений виступ на гострополітичну тему, котрий містить «позитивні чи

негативні оцінки, обґрунтування, конкретні факти, з накресленими планами, перспективою політичних змін» [13]. Дослідники стверджують, що майже всі політичні промови є гостро публіцистичними, адже в них присутні висловлення та відстоювання думок, поглядів, переконань, ідеологічних настанов. Також відстежується критика поглядів інших, навіть якщо вони й не афішуються, та надання переваги власним позиціям [19].

Німецький дослідник Д. Грісвеле пропонує визначення політичної промови у межах класичного розуміння риторики: «це явище відбувається, перш за все, як певна комунікація, за якої оратор повідомляє щось, та певна кількість людей, які стоять по відношенню до оратора навпроти, сприймають його та його промову, проявляючи при цьому єдність» [44]. На сприйняття публіки справляє великий вплив не тільки оратор, а й сама промова. Особистість оратора, ситуаційні обставини та настрої слухачів мають велике значення в процесі політичної промови та є невід'ємними елементами [44].

Переконати громадськість та сформувати позитивний імідж політика – важкі завдання, яких можна досягти за допомогою вправної промови та ефективного спілкування. Промова, як публіцистичний жанр, вимагає від політика ораторської майстерності. Автору слід володіти мовними засобами та експресією, а також негайно реагувати на реакцію аудиторії, оскільки це дає йому можливість обґрунтувати свою позицію та переконати слухачів у її правомірності.

Публічна промова має особистісний характер, а досвідчені оратори розвивають власний індивідуальний стиль, що відображає їх психолого-соціальну та інтелектуальну спрямованість. У тексті промови прослідковуються як монологічні, так і діалогічні ознаки, які відображають індивідуальні й соціальні аспекти мовленнєвої творчості оратора [27].

Ораторська промова, як офіційний вид мовлення, повинна бути спрямована на вплив і мати адресата. Ефективність промови залежить не тільки від дій самого політика, але й від взаємодії між ним і слухачами, оскільки контакт оратора і слухачів є взаємодією особистостей. Діалогічність промови пов'язана з

різними аспектами, включаючи лінгвістичний і логіко-психологічний, які впливають з комунікативної сутності ораторської промови [14].

Зосередження на слухачі, що є ключовим аспектом ораторської промови, виявляється в подібності між монологом і діалогом. У монологі, спрямованому на слухача, оратор часто використовує альтернативні висловлювання, такі як *Чи ви знаєте?*, *Чи ви розумієте?*, *Чи зрозуміло?* Ці фрази сприяють активності слухачів та їх співпраці з оратором під час комунікації. Слухачі не залишаються пасивними: навіть якщо вони не відповідають прямими репліками, які містять фіксувальний, підтримувальний, оцінювальний або емоційно-експресивний зміст, їхня взаємодія з оратором виявляється в посиленій увазі, міміці або навіть жестах. Таким чином, виникає взаємодія, де обидві сторони мають активну мовленнєву діяльність, хоча одна сторона переважає, і можна говорити про явну та приховану взаємодію між оратором і аудиторією.

Оратор налагоджує відкритий діалог зі слухачами, зберігаючи основну ідею та композицію монологічної промови. Прихована взаємодія проявляється в самій структурі промови, наприклад, через питання до слухачів або звертання до них. Часто, починаючи з відкритого діалогу (явної взаємодії), оратор переходить до прихованого діалогу (прихованої взаємодії). Далі промова розгортається на психологічному рівні як спільна творча дія між оратором і слухачами завдяки прихованій взаємодії.

Ораторська майстерність є неодмінною умовою позитивного іміджу сучасного політика. Імідж (від англ. image-образ) розуміємо як узагальнений портрет особистості, створюваний у суспільній свідомості на основі заяв та практичних дій особи [1]; стереотипізований образ конкретного об'єкта, що існує в масовій свідомості [30].

Головною стратегією особистості політика виступає стратегія позиціонування себе в очах аудиторії, формування свого позитивного образу оскільки людина сприймає саме образ політика в єдності його політичних, світоглядних, біографічних, зовнішніх рис [28].

Г. Почепцов пише, що для створення відповідного іміджу зарубіжні політтехнологи використовують рекомендації фахівця з маркетингу К. Ларсона, який пропонує, за аналогією до економічної сфери, схему політичного позиціонування на основі таких принципів: "бути найпершим", "бути найкращим", "бути найменш дорогим", демонструвати "чим ми не є", враховувати особливості різних вікових груп виборців [26].

Треба визнати, що українські автори поки що більше уваги приділяють розглядові проблеми лідерства з традиційних позицій нормативної політологічної науки. Тільки в останні роки з питань вивчення політичної еліти і лідерства опубліковано монографії В. Журавського, М. Томенка [10; 35]. Багато дослідників підкреслюють, що формування української культурно-політичної еліти має свої особливості, без з'ясування яких неможливо по-справжньому розібратися в питаннях її іміджу.

Створення іміджу в процесі спілкування є ініціативною довготривалою комунікативною роллю мовця, таким чином, під час виголошення промови чи здійсненні іншої комунікації такий комунікант намагається досягти особливої мети – формування у свідомості слухачів бажаного для себе публічного образу, іміджу [29].

Отже, для створення ефективного політичного образу необхідно враховувати особливості промови як жанру політичного дискурсу, знати специфіку політичної мови та спиратися у своїй мові на цінності та менталітет народу. Це, без сумніву, дозволить політику розраховувати на широку народну підтримку, без якої політичний лідер не існує.

У демократичному суспільстві політики повинні постійно підтверджувати законність свого перебування на високих посадах. Іншими словами, їм постійно, або принаймні під час передвиборчого періоду, доводиться переконувати громадськість у своїй здатності гідно представляти її інтереси.

1.3. Композиція та стилістика політичних промов

Ефективність політичної промови безпосередньо залежить від того, як вона майстерно спланована і структурована. Щоб залишити враження, промова повинна бути чіткою, прозорою і органічною, викликати естетичне задоволення, привернути увагу слухачів і спонукаючи їх до роздумів та формування висновків. Цього ефекту можна досягти, якщо оратор розуміє свою мету, уміло використовує мовні та невербальні засоби комунікації і має добре продуману композицію промови.

Під композицією розуміється структура мови, в якій інформація розташована у певній послідовності, що прослідковується протягом усієї промови. Композицію можна розглядати як внутрішній "скелет" промови, який будує спікер, дотримуючись певних правил, стратегій та прийомів, щоб промова звучала найефектніше, залишила враження і передала ідеї та міркування оратора послідовно й систематично.

Традиційно промову можна розділити на три частини, хоча назви цих частин можуть варіюватися:

- вступ;
- основна частина;
- висновки.

Ці частини є функціонально-структурними компонентами композиції [21]. У кожній з цих частин мовець виконує певні завдання. У вступі оратор вітається, встановлює контакт з аудиторією і готує її до сприйняття інформації, оголошує тему та мету промови, порушує проблемні питання для подальшого розгляду, зацікавлює аудиторію, запевняє у своїй фаховості, авторитетності та привертає увагу слухачів. В основній частині оратор аналізує та розв'язує конкретні проблеми, підкріплюючи їх аргументами і фактами. У висновках оратор підбиває підсумок теми, узагальнює, ставить крапку в розгляді теми або ж залишає питання для роздумів аудиторії (іноді остання частина може бути відсутня або не виражена).

1.3.1. Різновиди вступної частини

Вступ у політичній промові є одним із найважливіших елементів, котрий вирішує, наскільки успішною буде промова, та встановлює планку для самого оратора. Німецький психолог Г. Еббінгаузер одним із перших почав вивчати пам'ять та наприкінці ХІХ ст. вивів так званий «ефект країв», за якого людина запам'ятовує інформацію лише на початку та в кінці виступу [45].

Т. Нагорська пропонує розрізняти такі типи вступної частини промови:

- 1) вступ із привітанням до аудиторії (звертання до слухача, посилення до аудиторії, висловлення радості стосовно звернення до слухача);
- 2) вступ, визначений структурою промови (формування основного положення, висвітлення релевантних новин, визначення мети);
- 3) вступ, визначений комунікативною ситуацією (відсилання до події, місця, ситуації, яка сформувалася, особистий погляд оратора на події, висновки та підсумки попередніх подій) [19].

Деякі вчені виділяють дві функції початку промови – встановлення контакту та формування перспектив. Дослідники зазначають, що для їх реалізації вступ потрібно поділити на зачин та власне вступ. До складників зачину віднесено етикетні формули, привітання, усе те, що не стосується самої суті справи. Цей елемент є важливим аспектом у промові, оскільки, наприклад, висловлення подяки на відповідному заході є вкрай необхідним, особливо коли аудиторія на це очікує. Втім виокремлювати таку частину у вступі як самостійну не є необхідним, вона радше бути входить до вступу як варіативний компонент.

1.3.2. Специфіка основної частини

Найбільшою за обсягом та найбільш насиченою частиною промови є друга – основна частина. З метою упорядкувати увесь об'єм інформації та простежити думки оратора виділяють меншу за розміром, інформаційну, смислову одиницю під назвою «мікротема». Т. Анісімова пропонує таке визначення цього поняття: «Мікротема – закінчений за змістом та за структурою фрагмент мови, який включає окремі судження, отримані в результаті поділу тези, та аргументи на їх

захист» [21]. Дослідниця також зауважує, що об'єм мікротеми не обмежений, членування на мікротеми може не співпадати з членуванням на речення, абзаци (так, наприклад, одна мікротема може охоплювати більше ніж 5 абзацив). Кожна мікротема зазвичай має побудову, подібну до логічного міркування: судження U аргументи U кінцівка. І така побудова є резонною, бо кожне твердження оратора повинне бути підкріплене аргументами, доказами чому саме так, а не інакше, особливо, коли йдеться про політичну промову, тому у поданому випадку прослідковується причинно-наслідковий зв'язок твердження з аргументами [21]. Л. Мацько називає аргументацію «серцевиною етапу підготовки промови» та уточнює, що у якості аргументів можна використовувати логічні закони, судження, аксіоми, факти [17]. Окрім цього, дослідниця формулює основні критерії добору аргументів:

- аргументи мають бути істинними;
- повинен прослідковуватися нерозривний зв'язок з конкретною тезою, аргумент не повинен розповсюджуватися на інші тези;
- підбір аргументів мусить бути зорієнтованим на певну аудиторію, аргумент може бути вдало підібраним, але не справляти враження на аудиторію;
- одночасне збалансоване застосування аргументів як на користь тези, так і на противагу їй, аби якнайліпше переконатися у перевазі істинних; – форма аргументації має бути образною [17].

Перед оратором постає питання, як розташувати аргументи таким чином, аби реципієнти промови затамували подих, а в аудиторії не стихало очікування перед кожним реченням оратора. За часів Давньої Греції оратори приділяли цьому питанню багато уваги та найкращим вважали гомерівський порядок аргументів: спочатку сильні аргументи, за ними слідує середньої сили і в кінці найбільш вагомий аргумент. О. Олійник пропонує два типи побудови аргументації:

1. Спадаюча аргументація, за якої оратор починає із найпереконливіших доводів, але з часом їхня вагомість поступово вщухає. Проте промова може

завершитися потужним висловом, кінцівкою, що має залишити у аудиторії емоційне переживання, захват тощо.

2. Висхідна аргументація. Зазначений тип аргументації має вектор сили спрямований вгору, тобто з кожним наступним аргументом напруження, запал лише примножується, й на відміну від спадного типу аргументації вплив на аудиторію зростає; такий тип аргументації є більш розповсюдженим [21]. Важливо зауважити, що це не означає, що оратор має починати з неякісного аргументу, вони всі повинні бути зрівноважені, аби не виник ефект «бумеранга»: слабкий аргумент – слабка віддача аудиторії, кволий початок – квола реакція. Створюючи мікротеми та добираючи аргументи, досвідчений оратор повинен орієнтуватися на характер аудиторії, для якої він виступає [21]. Проте вдаватися до крайнощів не рекомендують, у всьому повинна бути витримана рівновага, бо інтереси слухачів охоплюють широкий спектр і догодити кожному не можна, а ось знайти «золоту середину» вдасться завжди.

1.3.3. Види завершальної частини

Кінцівка займає у структурі промови не останнє місце та є стратегічно важливою, оскільки вдало сформований висновок відкладеться у пам'яті реципієнтів надовго, особливо, якщо він буде підсумовувати усе сказане до цього. Л. Мацько виділяє такі типи закінчень: 1) елегантний та 2) доцільний. Різниця між такими висновками полягає в тому, що доцільне закінчення вимагає підбиття релевантних підсумків, важливих для теми промови, а елегантне має закінчуватися витонченим художнім прийомом: цитатою, афоризмом, самоіронією, прислів'ям тощо. На нашу думку, для політичної промови буде характерним другий тип закінчення, котрий дослідниця поділяє на кілька різновидів: підсумкові, апелювальні, типологічні [17].

Підсумкові висновки – це узагальнення всіх мікротем в промові, яке дає змогу реципієнту сформувати загальне поняття про висвітлену тему. Такі висновки можна зробити двома способами: поетапно, моделюючи висновок про кожний з етапів, та узагальнено. Обидва способи є дієвими. Апелювальні

висновки створені для того, щоб зняти напруженість в аудиторії, зменшити дистанцію між комунікатором і реципієнтом. Такі висновки є урочистими, забарвленими, наповненими емоціями та використовуються в епідейктичному красномовстві. Висновки цього типу ніби допомагають «зійти зі сцени» оратору та спостерігати за почуттями аудиторії щодо теми. Типологічні висновки стимулюють поглиблене міркування стосовно поставленої теми, дають шанс її краще зрозуміти. Своєю чергою їх поділяють на типологічні висновки з перспективою, котрі представляють майбутнє обраної теми, та типологічні висновки з фоном, що вирізняють обрану тему з-поміж інших за певними критеріями, особливостями [16].

Виокремлюють основні завдання, котрі оратор повинен виконати протягом промови:

1. Підсумувати ідеї промови, зробити висновок.
2. Повторити основні етапи розвитку теми.
3. Загострити проблему, аби посилити враження реципієнтів від промови.
4. Показати варіанти розв'язання проблеми, передбачити її можливі перспективи.
5. Запропонувати конкретне вирішення проблеми.
6. Звернутися до аудиторії із закликом, заохотити її [21].

Отже, структура політичної промови складається з окремих деталей, які, якщо об'єднані в один механізм, у руках оратора перетворюються на потужний та могутній виступ, тому наступним завданням нашого дослідження є розібрати промови – цілісний механізм – на крихітні деталі.

Висновки до розділу 1

Політична промова – це вербальний засіб комунікації в політичному дискурсі, спрямований на публічне висловлення важливих політичних ідей, програмних положень та принципів керівництва. У розділі визначено, що політична промова виступає як ключовий жанр політичного дискурсу, здатний впливати на громадську думку, формувати політичні переконання та сприяти

мобілізації громадянства. Її значення в сучасній політиці важко переоцінити, оскільки вона не лише відображає програмні засади політичної сили, але й має вирішальний вплив на підтримку політичного лідера та формування іміджу керівництва країни.

Дослідження структурних особливостей політичної промови вказує на те, що вона відрізняється чіткою організацією та послідовністю розгортання ідей. Важливим елементом промови є її концептуальний центр, який містить ключові програмні положення та принципи. Основний текст промови складається з трьох частин, що мають відмінні функції та семантику, і спрямований на висловлення головних політичних ідей та підкреслення їх важливості для суспільства.

Мову політичної промови розуміємо як сукупність усіх мовних засобів, які використовують промовці для здійснення впливу на політичну свідомість індивідів. Особливу увагу в наступних розділах буде приділено аналізу лексичних засобів, використаних у політичних промовах, адже саме вони є маркерами тематики, стилю та інструментами реалізації функцій політичної промови як жанру політичного дискурсу.

Таким чином загальне уявлення про політичну промову як складову політичного дискурсу, її структурні особливості та значення у формуванні політичного образу та комунікації з громадськістю стануть основою для поглиблення нашого дослідження.

Розділ 2. КОРПУСНО-СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОМОВ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО

2.1 Опис корпусу промов

У цьому розділі ми ретельно розглянемо процес створення корпусу промов Президента України Володимира Зеленського, а також його практичну цінність для наукових досліджень у галузі політичної комунікації, лінгвістики та машинного навчання.

У ході виконання практичної частини дослідження був створений корпус (рис. 2.1.), який включав усі промови Президента України Володимира Зеленського, виголошені під час повномасштабного вторгнення. Формування корпусу здійснювалося за допомогою програмного кодування.

Згідно з О. Демською-Кульчицькою, корпус є загальною моделлю організації та представлення фактичного матеріалу, що ґрунтується на машинних технологіях. Він формується на основі реальних фрагментів усного і писемного мовлення без будь-яких модифікацій мовленнєвої дійсності та становить емпіричну базу для лінгвістичних досліджень [6, 7].

Для автоматизації збору промов Володимира Зеленського з його офіційного вебсайту був розроблений спеціальний програмний код. Цей код значно спрощує процес збору даних, забезпечуючи зручний формат збереження, що дозволяє легко аналізувати інформацію та використовувати її для наукових досліджень.

Для проведення дослідження ми вибрали метод корпусного аналізу з тієї причини, що він дозволяє нам самостійно визначати обсяг текстів для аналізу, а також, за потреби, розширювати корпус новими матеріалами. Крім того, корпусний підхід спрощує подальший аналіз, адже його структуроване представлення дозволяє застосовувати методи програмування на наступних етапах дослідження.

Наш корпус складається з трьох стовпчиків у табличному форматі “.csv”, зручному для візуального дослідження. Кожен запис містить заголовок промови,

дату виголошення та повний текст промови. Розроблена програма автоматично завантажує всі промови з вебсайту, починаючи з вказаної дати.

	A	B	C
1	Title	Date	Text Body
2	Саме зараз і саме українським захистом у ц	17.03.2024 19:59	Дорогі українці, українки! Підумки цього дня та тижня. Передом – відважність наших воїнам. Саме час відзначити бойові підразділи, які проявили себе найкраще. Куп'янський напрямок – 57-ма окрема мотопіхотна бригада Імени кошового отаман Хончу відзначити сьогодні також і всіх наших друзів у світі, які за цей тиждень допомогли, надали нам нові пакети підтримки, ухвалили нові рішення заради української сили. Сполучені Штати це окре. Цими днями російський диктатор ймітує чергові вибори. Усім у світі зрозуміло, що цей день, як було вже часто в історії, просто захворів на владу та робить усе, щоб правити дрочіно. Нема Дякую всім, хто з Україною та в Україні Слава всім, хто б'ється та працює заради нашої держави та людей! Слава Україні!
3	Україна тепер завжди матиме свою власну у	16.03.2024 20:37	Дорогі українці, українки! Сьогодні, на жаль, збільшилася кількість загиблих після удару по Одесі: двадцять одне життя забране. Мої співчуття рідним, близьким. Усім пораненим надається необхідна допомога. Ми Обойшлося будуть Росії відповіди і у супо військовому плані. Цими тижнями багато хто вже любив, що російська система війни має вразливості і що ми можемо досягти цих її вразливості. Особливо я хочу відзначити за цей тиждень наших воїнів, які б'ються на передовій – на землі: кожен солдат, кожен командир. Особливо на тих напрямках, де найбільш інтенсивні бої. Покор Це окре. Ми завжди маємо відзначати кожен український успіх – усіх наших людей, які додають гордості за Україну й українці. Цього тижня з Туреччини повернулася наша збрна з Деф Дякую всім, хто б'ється заради України, працює, присвячує своє життя тому, щоб Україна перемогла. Вона переможе. Я впевнений. Слава Україні!
4	Що більше наших справедливих відповідей	15.03.2024 18:45	Дорогі українці, українки! Зараз в Одесі ще тривають ритуальні роботи та надання допомоги після російського ракетного удару. Дуже пізного удару цих подвигів: дві ракети, і друга – коли на місце влучання при Провів кілька нарад із військовим керівництвом та нашими урядовцями. Головом Сирський разом із міністром оборони були на фронті й представили сьогодніні звіти щодо наведеної ситуації Це окре. Провів нараду щодо нашої міжнародної роботи. Підумки, комунікація з партнерами за першу половину березня та перемовини, які заплановані найближчими тижнями. Працюємо над тим Я дякую всім, хто працює заради нашої держави та людей. Я дякую всім, хто б'ється заради України! Слава Україні!
5	З кожним днем ми накопичуємо все більше	14.03.2024 21:30	Безкоз зародок, шановні українці, українки! Сьогодніні один із тих днів, коли ми особливо вдячні всім нашим людям, які обрали для себе шлях захисту України, нашої незалежності. Які воюють на фронті, які працюють на оборону та з Це окре. Говорив сьогодніні з канцлером Німеччини. Дуже предметна та довго тривала розмова. Я подякував Олафу за допомогу, яку Німеччина надає нашій державі. Різноманітну допомогу. Ми с Дякую всім, хто з Україною та в Україні! Слава нашому народові! Слава Україні!
6	Дуже важливо, щоб після російських ударів	13.03.2024 22:30	Дорогі українці, українки! Коротко про цей день. Звіти з регіонів нашої країни щодо ліквідації наслідків російських ударів та щодо допомоги постраждалим. Суми – удар «шахеда» по житловому будинку, Кривий Ріг – наслідки російської Я хочу зараз ще раз подякувати всім, хто бере участь у ритуальних операціях, працює на розборі завала, допомагає, підтримує людей, які втратили рідних. Дуже важливо, щоб після ро Особливо відзначу працівників ДСНС України в Сумській області. Сержант Олег Сахенко та Іван Ворожко, майстер-сержант Володимир Пономаренко, капітан Олександр Мойсєєвко та Це кілька речей. Провів кілька нарад щодо нашої міжнародної роботи. Перше – Євросоюз. Наступні кроки в напрямку повноправного членства. Вчора Єврокомісія схвалила переговорну рамку. Далі очіку Також провів нараду – більш стратегічну – більш американського напрямку нашої політики. Про те, як дати більше правдивих імпульсів нашій роботі з партнерами та спільною тиску на р Слава кожному й кожній, хто б'ється та працює заради України! Слава нашому народові! Дякую всім, хто з Україною. Слава Україні!
7	У Кремлі повинні привчитися до того, що те	12.03.2024 21:21	Дорогі українці, українки! У цей час у Києві Росія ще триває ритуальна операція після російського ракетного удару. Зруйнована частина двіятиповерхового будинку, перекрита між поверхами. Була пожежа. І ми будемо завадати російській державі втрат у відповідь – цілком справедливо. Вони у Кремлі повинні привчитися до того, що терор для них не бувас безкарним. Цих заворів уже нікого Сьогодніні звітував Головом Сирський – щодо наших дій на полі бою, дій наших розвідників та досягнень українських дронів. Головом зараз на фронті. І є потрібна для України динаміка і Протягом дня провів кілька важливих нарад. Голова уряду Денис Шмигаль, міністр внутрішніх справ Клімченко, інші урядовці. Я поговорив про важливі кроки для розвитку Державної прикордо Літавасе кожному українцем та українкою, які слухають у прикордонних військах і захищають інтереси нашої держави, нашу національну незалежність. Будемо збільшувати чисельність при Окрім того, сьогодніні в хончу відзначити підразділи та воїнів прикордонних військ, які проявили себе особливо цими тижнями й місяцями. Зокрема, прикордонників Сумського загону, які пл Міністр внутрішніх справ доповів щодо основних питань безпеки всередині нашої держави зараз, зокрема й щодо роботи ДСНС України в розминуванні. Це надзвичайно важливо для збор Була й важлива економічна доповідь сьогодніні – щодо наших ресурсних галузей та енергетики. Ідемо зорешими кроками. Різні активи, які доступні тільки на працювали на нашу державу, і Це кілька речей.

Рис. 2.1. Подання корпусу промов Володимира Зеленського

Далі розглянемо цей код (Додаток 3) та основні його функції:

- ❖ Функція `extract_article_links(page_url)` надсилає GET-запит на сторінку з промовами Володимира Зеленського і вилучає посилання на кожен статтю;
- ❖ Функція `extract_article_info(article_link)` надсилає GET-запит на кожен статтю і вилучає заголовок, дату та текст статті;
- ❖ Функція `save_to_csv(article_info_list)` зберігає зібрану інформацію у файлі CSV.

У головному блоку коду виконується цикл для обробки кожної сторінки з промовами за допомогою функції `extract_article_links (page_url)`. Після вилучення посилань на статті, цикл пройде крізь кожен статтю, використовуючи функцію `extract_article_info (article_link)` для отримання інформації про кожен

статтю. Отримана інформація зберігається у списку `all_article_info`. Збереження у файлі CSV: На кінці виконання програми отримана інформація зберігається у файлі CSV за допомогою функції `save_to_csv(article_info_list)`.

Після збору даних з вебсайту необхідно виконати кілька додаткових дій для підготовки даних до аналізу, для цього нами було створено другий код (*Додаток В*): Зібрані дані завантажуються з файлу CSV у `DataFrame` за допомогою бібліотеки `Pandas`. Це дозволяє зручно працювати з великими обсягами даних, виконувати їхню обробку та аналіз. Для коректного аналізу необхідно перетворити дати з українського формату в англійський. Це досягається створенням словника `month_mapping`, який містить відповідності між українськими та англійськими назвами місяців. Далі визначається функція `parse_ukrainian_date(date_str)`, яка перетворює українські назви місяців у відповідні англійські та конвертує рядок дати у об'єкт типу `datetime`. Це забезпечує уніфікований формат дат для подальшого аналізу.

Функція `parse_ukrainian_date` застосовується до стовпця "Date" у `DataFrame` для перетворення всіх українських дат у формат `datetime`. Це дозволяє зручно працювати з датами під час аналізу даних. `DataFrame` сортується за стовпцем "Date" у порядку спадання, щоб дані були відсортовані від найновіших до найстаріших промов. Таке сортування дозволяє легко аналізувати зміни у промовах з часом, відстежувати тенденції та еволюцію риторики. Опційно, після сортування дати можуть бути перетворені назад у рядковий формат за допомогою методу `dt.strftime()`, щоб їх було зручніше читати. Відсортований `DataFrame` зберігається у новому файлі CSV без індексів, що дозволяє зберегти впорядковані дані для подальшого використання та аналізу.

Ці кроки забезпечують коректну обробку та підготовку даних, що дозволяє ефективно проводити аналіз зібраних промов, робити висновки та здійснювати наукові дослідження на основі надійних і структурованих даних.

Отримання, обробка та аналіз текстових даних у формі корпусу промов є ключовим етапом для проведення наукових досліджень у галузі політичної комунікації та лінгвістики. Дослідження промов Володимира Зеленського

відкриває можливість для глибшого розуміння мовних стратегій, які використовуються політичними лідерами, а також для вивчення динаміки його комунікаційних підходів протягом часу. У контексті застосування в сфері машинного навчання, корпус промов може служити основою для тренування моделей, що аналізують або генерують текст. Це включає розпізнавання емоційного забарвлення мовлення, класифікацію тематики промов, а також автоматичне створення або редагування текстів з використанням стилістичних прийомів, характерних для промов політичних лідерів.

Отже, створення та аналіз корпусу промов Володимира Зеленського має значний потенціал для внеску у дослідження у галузі політичної комунікації, лінгвістики та машинного навчання, відкриваючи нові можливості для розвитку та розширення наукових знань.

2.2 Створення частотного словника

Для більш детального лінгвістичного дослідження лексики було створено частотний словник корпусу промов президента.

Частотні словники відкривають широкі можливості для лексикографічних досліджень, адже у традиційній лексикографії укладання словників відбувається вручну, тоді як комп'ютерна лексикографія економить дослідникам роки роботи та дозволяє працювати з великими обсягами інформації [5, 11].

Спершу було створено скрипт за допомогою мови програмування Python, повна версія якого знаходиться в Додатках проекту. Цей код спрямований на аналіз текстових даних промов президента Володимира Зеленського, зроблених під час повномасштабного вторгнення. Він створений для визначення всіх унікальних слів та лем у текстах та формування й візуалізацію частотного словника словоформ та лем.

У коді, що наведений у Додатку 1, використовується мова програмування Python разом з бібліотекою pandas для роботи з даними у форматі CSV-файлу. Перший фрагмент коду завантажує дані з файлу 'sorted_file.csv' і відображає перші кілька рядків за допомогою методу head().

Після цього код реалізує процес токенізації українського тексту з можливістю врахування стоп-слів та використання стемінгу, а також обчислення частот слів у різних текстах.

Спочатку визначається функція `ua_tokenizer`, яка приймає на вхід текст, логічний прапорець для використання стемінгу та список стоп-слів. Текст очищується від пунктуації та інших спеціальних символів за допомогою регулярних виразів. Потім текст розбивається на окремі слова, які перетворюються на нижній регістр. Якщо увімкнено прапорець стемінгу, слова обробляються стемером для української мови. Якщо слово не є стоп-словом, воно додається до списку токенів.

Далі завантажуються стоп-слова з файлу `stopwords_ua.txt` у змінну `stopwords_ua`. Для зберігання частот слів у всіх текстах використовується словник `word_freq_global`, а для зберігання частот слів у кожному окремому тексті використовується вкладений словник `word_freq_individual`.

На кожному рядку вхідних даних викликається функція токенізації, після чого обчислюються частоти слів. Частота кожного токена збільшується як у глобальному словнику частот, так і в словнику частот для відповідного тексту.

Далі визначаються всі унікальні слова у всіх текстах, які зберігаються у множині `all_unique_words`. Потім у кожному вкладеному словнику частот додаються всі слова з множини унікальних слів з частотою 0, якщо вони не зустрічаються у тексті.

Другий фрагмент коду містить імпорт бібліотеки `pandas` та модуля `datetime`, а також визначає функцію `filter_and_summarize_frequencies`. Ця функція призначена для фільтрації та підсумовування частот слів у заданому діапазоні дат. Вона приймає чотири параметри: початкову дату `start_date`, кінцеву дату `end_date`, набір даних `data` та словник частот `frequency_dict`.

Спочатку вхідні дати перетворюються на об'єкти `datetime` для можливості їх порівняння. Потім ініціалізується словник `summarized_frequencies` для зберігання підсумкових частот слів. Функція ітерує по кожному рядку в наборі даних, порівнюючи дату рядка з заданим діапазоном. Якщо дата рядка потрапляє

в діапазон, частоти слів із відповідного індивідуального словника додаються до підсумкового словника.

Наприкінці наведено приклад використання функції. Встановлюються початкова та кінцева дати, після чого викликається функція `'filter_and_summarize_frequencies'` для фільтрації та підсумовування частот слів у вказаному діапазоні дат. Підсумковий словник `summarized_frequencies` містить частоти слів, що відповідають фільтрованим даним.

Для наступного етапу обробки текстів промов було створено Python-скрипт, що наведений в Додатку 2. Він працює наступним чином: На початку передбачається, що зі словника, що зберігається у змінній `summarized_frequencies`, що містить частоти слів, формується список пар (слово, частота). Після дані фільтруються, щоб виключити елементи з частотою рівною нулю, а також порожні слова, у випадку, якщо вони за якоїсь причини виникли при токенізації. Фільтровані дані сортуються за частотою в порядку спадання. Відфільтровані та відсортовані дані зберігаються у CSV-файл. Для цього використовується модуль `csv`, який відкриває файл для запису, створює об'єкт `writer` і записує заголовки стовпців ("Word", "Frequency") та самі дані. Далі для унаочнення виводяться 100 найбільш частотних слів разом з їх частотами. Для цього здійснюється ітерація по перших 100 елементах фільтрованих даних і виводяться слова з частотами у форматі "слово: частота".

Для побудови графіка частот слів окремо виділяються слова та їх частоти. Бібліотека `matplotlib` використовується для побудови стовпчикової діаграми, яка відображає частоти слів. Графік має розмір 40 на 6 одиниць. Підписи слів на осі x повернуті на 90 градусів для кращої читабельності.

Цей код допомагає візуалізувати частоти слів у вигляді стовпчастої діаграми для подальшого аналізу та візуального порівняння. Детально з рисунком 2.2 можна ознайомитись у Додатку 4.

леми в текстах, а також формує та візуалізує частотний словник словоформ і лем. Повна версія коду наведена в додатках до проєкту.

Отже, створений корпус промов Володимира Зеленського та частотний словник забезпечують надійний фундамент для подальших лінгвістичних досліджень, дозволяючи детально аналізувати мовні особливості виступів президента під час війни.

РОЗДІЛ 3. ЗАКОНОМІРНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ У ПРОМОВАХ ПРЕЗИДЕНТА ЗЕЛЕНСЬКОГО ЗА ЧАС ВІЙНИ

3.1. Ідейно-тематичні домінанти текстів промов президента Зеленського за час війни

Мова здавна вважається наймогутнішою зброєю в суспільстві, здатною об'єднувати сотні тисяч і мільйони людей. Політичний дискурс протягом багатьох років визнаний одним із найпотужнішим середовищем впливу на суспільну свідомість. Він визначає місце країни на міжнародній арені, її взаємовідносини з іншими державами та роль у світовій політиці. Більшість політичних діячів звертаються до політичних промов для досягнення своїх цілей. Важливим аспектом у формуванні іміджу країни є презентація цієї держави її політичними лідерами.

Політичні лідери використовують промови, щоб здобути владу та керувати народом. Сучасне суспільство все більше усвідомлює, що мова може бути інструментом для вирішення конфліктів. Слово здатне як розпалити суперечки та непорозуміння, так і залагодити їх. Політична промова, як складова політичного дискурсу, є публічним виступом, який ефективно сприяє здобуттю визнання та демонстрації лідерства. [40] Вона є найефективнішим засобом інформування та переконання широкої аудиторії. Тексти політичних промов мають чітко визначену мету, структуру та смислове навантаження.

Як відомо, вплив на свідомість та емоційний стан цільової аудиторії, формування певного політичного світогляду у реципієнтів, навіювання конкретних ідей та мобілізація слухачів до дій досягаються завдяки стилістичним засобам і прийомам, які служать інструментами виразності та переконання.

Політичні промови зазвичай мають виражений публіцистичний характер, оскільки передають конкретні ідеї та погляди політика, його орієнтацію та ідеологічну позицію. Вираження таких думок, особливо перед широкою аудиторією, потребує певного стилю мови, який може проявлятися

різноманітними способами: за допомогою точних формулювань, порівнянь і метафор, акцентуації емоційного забарвлення, повторення ключових ідей, гіпербол та інших стилістичних засобів. Оскільки публічний виступ зазвичай потребує вміння привернути увагу та вражати аудиторію, написання та підготовка промови передбачають ретельне обдумування кожного слова з урахуванням потреб слухачів. [32]

Об'єктом нашого дослідження є промови президента Володимира Зеленського під час війни як важливий інструмент формування та зміцнення національного образу України в умовах повномасштабного воєнного конфлікту. Вони відображають чітко виражені ідейно-тематичні домінанти, які відтіняють основні цілі та повідомлення українського уряду в цей непростий період. Ці домінанти зосереджені на захисті суверенітету України, підтримці міжнародної спільноти, мобілізації внутрішніх ресурсів і моральній підтримці громадян.

Кожна промова Зеленського відображає не лише реакцію на поточні події, але й важливий етап в історії України, що підкреслює необхідність єдності та солідарності у відповідь на загрози. Ці виступи не лише містять важливі інформаційні повідомлення та стратегічні плани, але й відображають національну гідність, відвагу та рішучість у боротьбі за свободу та незалежність.

У своїх виступах Зеленський порушує ключові питання, які стосуються не лише безпеки та обороноздатності країни, але й основних принципів демократії, прав людини та міжнародного права. Він активно співпрацює з міжнародними партнерами та організаціями для забезпечення міжнародної підтримки та встановлення мирного врегулювання конфлікту.

Крім того, виступи президента Зеленського відрізняються відкритістю, емоційністю та ефективністю комунікації, що дозволяє йому успішно впливати на громадську думку та міжнародне співтовариство. Шляхом майстерного вибору слів, виразного вираження емоцій та чіткої аргументації Зеленський здатний мобілізувати громадян до активних дій та висловити глибоке співчуття з тими, хто постраждав від воєнного конфлікту.

Розглянемо основні теми, що були порушені в промовах Президента В. О. Зеленського під час війни (Таблиця 2.1.).

Таблиця 2.1.

Тематика промов В. Зеленського із лютого до квітня 2023 року

№	Дата виголошення	Заголовок промови	Статус промови
1	28.02.2023	Закликаю приходити в Україну вже зараз, щоб після перемоги ваша сумлінна праця дала результат	Звернення до представників Ради директорів Національної асоціації виробників США
2	27.02.2023	Нам потрібні сучасні бойові літаки, щоб убезпечити від російського терору всю територію України	Щоденне звернення до народу України
3	25.02.2023	Українські прапори на вулицях міст Данії свідчать про волелюбність і сміливість	Звернення Президента до данського народу з нагоди річниці повномасштабного російського вторгнення в Україну
4	25.02.2023	Нашою сміливістю і зброєю можемо повернути мир і створити запобіжник для будь-яких агресій	Звернення Володимира Зеленського до учасників заходу Федерального президента Німеччини, присвяченого солідарності з Україною

5	30.03.2023	Підтримати наших людей зараз – це зрозуміти, наскільки важливо не залишитися морально нейтральними до зла	Звернення Президента України до Національної ради Австрії
6	29.03.2023	Демократії потрібна перемога вже зараз	Виступ Президента України на пленарному засіданні другого Саміту за демократію під головуванням Президента США
7	25.03.2023	Саме повномасштабний програв Росії буде надійною гарантією від нових агресій та криз	Щоденне звернення Президента України
8	23.03.2023	Якщо Європа зволікатиме, зло може налаштуватися на роки війни; у ваших силах не допустити цього	Звернення Володимира Зеленського до учасників засідання Європейської ради
9.	17.03.2023	Міжнародний кримінальний суд видав ордер на арешт Путіна; історичне рішення, з якого почнеться історична відповідальність	Щоденне звернення Президента України
10	10.03.2023	Допомога Україні зараз – це інвестиція у глобальний	Звернення Президента до учасників American

		мир, у реальну архітектуру безпеки	Enterprise Institute World Forum
11	02.03.2023	Світ потребує реального втілення верховенства права, яке убезпечить людство від джерела всіх агресій	Виступ Президента Володимира Зеленського на конференції United for Justice у Львові
12	03.03.2023	Ми збираємо максимальну підтримку для трибуналу щодо агресії Росії проти України	Щоденне звернення
13	26.04.2023	Україна має унікальний досвід захисту держави та людей в умовах агресії, запрошуємо Італію разом будувати нову безпеку світу	Виступ на Конференції щодо відновлення України в Римі
14	21.04.2023	Мир має стати безальтернативним, саме тому зло має програти	Виступ Президента України перед Генеральним конгресом Мексики
15	20.04.2023	Ми відкриваємо новий рівень взаємодії між громадами України та держав-партнерів	Виступ Володимира Зеленського на Міжнародному саміті міст та регіонів у Києві

Аналізуючи таблицю 2.1 ми дійшли висновку, що промови президента Зеленського відображають важливі ідейно-тематичні домінанти, які визначають основні напрямки та цілі українського уряду в умовах війни. Основні теми, що відзначаються в його промовах, охоплюють:

➤ **Стійкість і опір:** Зеленський акцентує на незламній вольовій рішучості українського народу та готовності до захисту своєї держави. Він використовує риторичну, що підкреслює важливість оборони та боротьби проти агресора, вживаючи такі лексеми, як *захист, боротьба, опір*.

➤ **Єдність і солідарність:** Президент наголошує на необхідності національної єдності та спільної підтримки від міжнародних союзників. Він використовує слова, які підкреслюють важливість спільної дії та підтримки, такі як *єдність, солідарність, союзники*.

➤ **Гуманітарні аспекти:** Президент звертає увагу на гуманітарні аспекти війни, відзначаючи людські втрати та страждання, а також необхідність надання гуманітарної допомоги. Він використовує терміни, що вказують на гуманітарну кризу, такі як *жертви, гуманітарна допомога, біженці*.

➤ **Мир і справедливість:** промови Зеленського часто містять заклики до досягнення миру та справедливості для всіх сторін конфлікту. Він використовує слова, що відображають прагнення до миру та діалогу, такі як *мир, справедливість, переговори*.

Ці теми не лише відображають основні цілі та меседжі президента в умовах війни, але й закликають до дії та підтримки з боку українського народу та міжнародної спільноти.

Переходимо до розгляду структури політичної промови за традиційно використовуваною схемою поділу на три частини. Промови Зеленського мають чітку структуру, що складається з вступу, основної частини та закінчення, кожна з яких виконує свою специфічну функцію.

3.2. Структурні особливості промов Володимира Зеленського

3.2.1. Вступна частина

Вступна частина промов президента зазвичай включає привітання та подяку аудиторії, зокрема міжнародним партнерам і союзникам. Це встановлює позитивний тон і демонструє вдячність за підтримку. Часто використовуються

емоційно забарвлені вислови для залучення уваги слухачів та створення емоційного зв'язку.

Вивчення виступів Володимира Зеленського дозволяє стверджувати, що всі три типи вступу, виділені Т. Нагорською, застосовані в промовах зазначеного політика. [19] Причому кожен із типів включає декілька варіантів, що можуть бути поєднаними в одній промові одночасно. Розгляньмо приклади з його звернення до Конгресу США.

Вступна частина представлена такими різновидами:

а) привітання та звертання до аудиторії: Зеленський розпочинає промову зі слів: *“Шановні пані та панове, шановні члени Конгресу, шановні друз”* і, що відображає урочистість моменту та повагу до аудиторії [60];

б) відсилання до слухача: Зеленський звернувся до Конгресу, наголошуючи на їх відповідальності та ролі у світовій політиці: *“Ваші рішення мають глобальні наслідки, і сьогодні ви можете допомогти змінити хід історії”* [60].

Щодо вступу, визначеного комунікативною ситуацією, то знаходимо такі варіації, зумовлені типом промови:

а) відсилання до місця: Зеленський починає свій виступ зі згадки про місце, де він перебуває, підкреслюючи його історичну важливість: *“Сьогодні я стою перед вами у Вашингтоні, місці, де приймаються важливі рішення для всього світу”* [60]. Це підкреслює значущість Конгресу США та його роль у світових подіях;

б) відсилання до події: Зеленський відзначає важливість поточного моменту, пов'язуючи його зі значимістю прийнятих рішень: *“Ми зібралися тут у вирішальний момент для України та всього світу, коли кожне рішення має значення”* [60];

с) підсумок попередніх подій: Президент згадує про попередні підтримки та рішення, які були прийняті на користь України, підкреслюючи їхню важливість: *“Ваша підтримка вже допомогла Україні вистояти у важкий час”* [60].

3.2.2. Основна частина

Аналізуючи основну частину промов, ми бачимо, як структуровано ключові теми, про які було згадано вище. Президент викладає факти, наводить приклади поточних подій і звертається до конкретних аспектів ситуації, використовуючи чітку і лаконічну мову. Важливу роль відіграє риторика, яка спрямована на підвищення бойового духу і мобілізацію внутрішніх і зовнішніх ресурсів.

Як правило, основна частина кожної промови може бути поділена на мікротеми – структурно та змістовно завершені елементи. Розглянемо основну частину промови Зеленського перед Конгресом США.

Перша мікротема: Необхідність міжнародної підтримки та солідарності. Зеленський закликав до подальшої підтримки України з боку США, аргументуючи це необхідністю захисту демократії та свободи: *“Ми потребуємо вашої підтримки, щоб захистити наші спільні цінності та зупинити агресію”* [59].

Друга мікротема: Порівняння з історичними подіями. Зеленський провів історичні паралелі, порівнюючи поточну боротьбу України з боротьбою Європи проти нацизму під час Другої світової війни: *“Як колись Європа об'єдналася проти нацистської агресії, так сьогодні ми повинні об'єднатися проти нової загрози”* [59].

Третя мікротема: Заклик до дії та конкретні пропозиції. У своїй промові Зеленський представив конкретні пропозиції щодо подальшої допомоги Україні, включаючи військову та гуманітарну підтримку: *“Нам потрібні ваші сучасні системи озброєння, щоб зупинити агресора, а також гуманітарна допомога для наших громадян”* [59].

3.2.3. Завершальна частина

Закінчення промов Зеленського завжди спрямоване на підсумовування основних ідей та заклик до дії. Це може включати звернення до міжнародної спільноти з проханням про подальшу підтримку, заклики до громадян України залишатися стійкими і об'єднаними, а також висловлювання надії на перемогу і

мир. Часто використовуються емоційні і образні висловлювання, щоб справити сильне враження на аудиторію.

Для цієї частини промов Зеленського характерні підсумкові висновки, в яких політик резюмує мікротеми поетапно. Зокрема, такий тип висновку спостерігаємо в аналізованій промові перед Конгресом США: *“Сьогодні ми стоїмо перед вами, щоб закликати до подальшої підтримки. Ваша допомога вже змінила ситуацію на краще, і ми віримо, що разом зможемо зупинити агресора і відновити мир і стабільність”* [59].

Завершальні частини промов Зеленського часто містять елементи підсумкового та апелювального висновку, до якого належать висловлення подяки, радості, побажання. Наприклад: *“Ми вдячні за вашу підтримку і впевнені, що разом зможемо досягти значущих змін. Ми будемо завжди пам'ятати ваш внесок у нашу боротьбу за свободу і демократію”* [59].

Таке підсумовування охоплює висловлення вдячності, що допомагає закріпити позитивне ставлення аудиторії та підтримувати гарні стосунки з партнерами. У заключній частині також може траплятися оголошення спільних планів на майбутнє, такий висновок можна назвати прогнозувальним. Прикладом може слугувати кінцівка: *“Ми плануємо продовжувати нашу співпрацю з США для забезпечення стабільності і безпеки в регіоні. Наступного місяця ми очікуємо новий раунд переговорів, який стане важливим кроком до нашої спільної мети”* [59].

Після стислого зазначення подальших перспектив традиційно висловлюється подяка: *“Дякую вам за вашу підтримку і солідарність. Разом ми подолаємо всі виклики і забезпечимо краще майбутнє для наших дітей”* [59]. Таким чином, завершальні частини промов Зеленського ефективно підсумовують його основні меседжі, виражають вдячність та заклик до подальшої співпраці, що є важливим для встановлення та зміцнення дипломатичних партнерських стосунків України з іншими країнами, зокрема зі США [59, 60].

3.3. Лексико-стилістичні особливості промов Володимира Зеленського

Створення ефективної промови потребує цілеспрямованого відбору та поєднання мовних засобів, зокрема, лексико-стилістичних.

Політичні промови Володимира Зеленського є яскравим прикладом сучасного політичного дискурсу, в якому широко використовуються різні лексико-стилістичні засоби для досягнення максимального комунікативного ефекту. Найяскравіше політичну мову Володимира Зеленського репрезентують метафори, епітети, персоніфікації, іронічні вживання. Важливими маркерами його промов є також залучення різних лексико-семантичних груп, політичних термінів, емоційно забарвленої лексики, запозичених слів та ін.

Розпочнемо з аналізу метафор, які використовує Володимир Зеленський у своїх промовах. Метафори, як стилістичний засіб, є невід'ємною складовою його риторики, відзначаючись не лише високою виразністю, але й глибиною символізму, що суттєво збагачує політичний дискурс. У різноманітних виступах Зеленський застосовує метафори, що ефективно ілюструють ключові аспекти політичних подій та його стратегічні підходи до їх висвітлення та актуалізації. Розглянемо детальніше використання метафори у промові Володимира Зеленського перед Генеральною Асамблеєю ООН, де він описав російську агресію як *“темряву, що намагається поглинути світло демократії”*. Ця метафора не лише додає емоційної насиченості промові, але й глибоко символізує протистояння між двома фундаментально протилежними силами. Темрява в цьому контексті символізує агресію, деструктивність і пригнічення, що характеризують дії Росії. Це слово викликає асоціації з чимось негативним, небезпечним і руйнівним. У свою чергу, світло демократії представляє ідеали свободи, справедливості та прав людини. Світло є символом надії, прогресу і відкритості, що стоять в основі демократичних цінностей. Фраза *“темряву, що намагається поглинути світло демократії”* підкреслює небезпеку, яку несе російська агресія не лише для окремих країн, але й для всього міжнародного співтовариства. Вона створює образ глобального протистояння, де темрява

прагне знищити світло, а отже, агресія загрожує самому існуванню демократії та тих цінностей, які вона захищає.

Завдяки цій метафорі промова Зеленського набуває додаткового виміру, дозволяючи слухачам краще зрозуміти і відчувати серйозність ситуації. Вона служить потужним риторичним засобом, що допомагає мобілізувати міжнародну підтримку та привернути увагу до важливості боротьби за збереження демократичних принципів у сучасному світі.

У подальших виступах Зеленський використовував метафори для акцентування різних аспектів української політики та суспільства. Наприклад, порівнявши агресію Росії до *“старого вірусу, що інфікує наш світ”*, він відобразив загрозу, яку ця агресія становить для міжнародної стабільності.

Ще одна метафора, яку використовує Зеленський, *“Україна – це кришталева куля, яку ми спільно створюємо”*, відображає ідею співпраці та спільного будівництва країни. Вона символізує потенціал України та важливість об'єднання для досягнення успіху, а також наголошує на тому, що цей процес дуже важкий та потребує делікатності, як і поводження з кришталевою кулею.

Отже, використання метафор у промовах є надзвичайно важливим з кількох причин. По-перше, метафори додають виразності та емоційної насиченості, що сприяє залученню та утриманню уваги аудиторії. По-друге, метафоричні вирази дозволяють передавати складні ідеї та концепції у зрозумілій і доступній формі, що полегшує сприйняття і запам'ятовування ключових тез промови. По-третє, метафори акцентують важливі аспекти виступу, надаючи їм символічного значення та глибини. Завдяки цим характеристикам використання метафор значно збагачує політичний дискурс, підвищуючи його ефективність та впливовість. Це сприяє мобілізації підтримки аудиторії та формуванню позитивного іміджу оратора, що є особливо важливим у контексті політичної комунікації.

Використання епітетів також обумовлено стилістикою. Політик вдається до застосування цих тропів для експресивно-оцінної характеристики осіб, явищ, станів, процесів. На відміну від логічного означення, яке є об'єктивним і не

містить оцінки, вказуючи чи описуючи властиві явищу риси, епітет обов'язково містить суб'єктивну оцінку відповідного факту.

Епітети в промовах Володимира Зеленського виявляються неодмінними маркерами його комунікативної стратегії, спрямованої на залучення уваги аудиторії та вплив на громадську думку. Він майстерно використовує цей стилістичний прийом для створення емоційного звучання та акцентування ключових моментів у своїх виступах. Розглянемо приклади епітетів з промов Зеленського.

У своєму виступі перед Генеральною Асамблеєю ООН у вересні 2023 року Зеленський описує сучасну російську агресію проти України як *“неспокійну землю, що лежить під тінню війни та загрози”*. Цей епітет підкреслює складність та напруженість ситуації в регіоні, а також підкреслює важливість міжнародної підтримки.

У виступі на Форумі в Давосі, Зеленський описує Україну як *“важку, але відчайдушну”*, використовуючи епітет для підкреслення вольових якостей українського народу у боротьбі за свої права та свободу.

У промові до військових, президент використовує епітет *“непохитних стражів національної безпеки”* для опису бійців, що захищають країну від зовнішньої агресії. Цей епітет підкреслює їхню важливу роль в обстоюванні безпеки та незалежності України.

Епітети, які використовуються в промовах Володимира Зеленського, можуть бути як позитивними, так і негативними, і вони відіграють важливу роль у формуванні ставлення аудиторії до певних осіб, явищ або подій.

Позитивні епітети спрямовані на підкреслення позитивних якостей, збудження почуття гордості, підтримки та надії. Наприклад, у своїх промовах під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну Зеленський часто використовує такі епітети для опису українських військових і громадян. В одному зі своїх виступів він назвав українських військових *“героїчними захисниками нашої землі”*, підкреслюючи їхню мужність і відданість.

Негативні епітети, навпаки, використовуються для вираження критичного ставлення, засудження або підкреслення негативних рис певних явищ чи осіб. Наприклад, у своїх промовах Зеленський описує російську агресію як *жорстоку та безпринципну*, що підкреслює руйнівний і аморальний характер дій агресора.

Таким чином, використання як позитивних, так і негативних епітетів дозволяє президенту ефективно комунікувати з аудиторією, акцентувати увагу на важливих аспектах і формувати чітке ставлення до обговорюваних питань. Це допомагає створювати емоційний відгук, мобілізувати підтримку та зміцнювати національну єдність в умовах кризи.

Персоніфікація в промовах Володимира Зеленського виявляється не лише як стилістичний засіб, але й як потужний інструмент для створення емоційно насичених образів та вражень. Використовуючи цей прийом, він надає абстрактним поняттям, таким як Україна, земля, Батьківщина живий характер, що робить їх більш доступними та зрозумілими для аудиторії. У своїй промові до парламенту В. Зеленський зауважує: *“Україна - наша спільна мати, яка страждає від агресії, вона бореться за своє право на життя”*. Як бачимо, він описує Україну як *“матір, яка страждає від агресії та бореться за своє право на життя”*. Ця персоніфікація відображає відчуття спільності та згуртованості, спонукаючи аудиторію відчувати емпатію та підтримку.

У промові до військових чуємо: *“Україна - це мати, яка захищає своїх дітей від загрози, кожен з вас є її сином, її захисником”*. Тут знову Україні присвоєно риси матері, що захищає та оберігає своїх дітей. Зеленський використовує персоніфікацію для підсилення почуття відданості та підтримки військових. Ці приклади демонструють, як персоніфікація в промовах презентує не лише емоційному залученню аудиторії, але й створенню більш глибокого зв'язку з нею, акцентуючи на спільних цінностях, почуттях та метах.

Отже, аналіз лексико-стилістичних особливостей промов Володимира Зеленського показав, що його мовлення відзначається використанням широкого спектра стилістичних прийомів, які ефективно передають емоційне забарвлення, підсилюють вплив на аудиторію та увиразнюють основні ідеї виступів.

3.4. Лексико-синтаксичні та синтаксичні стилістичні засоби в промовах Зеленського

Деякі лексичні засоби виконують свої стилістичні функції лише в контексті, тому вважаємо за доречне аналізувати їх у межах стилістичного синтаксису. Наприклад, живаним прийомом у промовах Володимира Зеленського є антитеза — літературно-стилістичний прийом, який ґрунтується на уявному протиставленні ідей, термінів чи фраз у збалансованій граматичній конструкції. Під час опису перших днів війни, Президент вдається до цієї фігури мови, щоб ефективно передати свої відчуття від початку повномасштабного вторгнення, наприклад: *“Наші столиці розділяє відстань у 8 тисяч 193 кілометри. В середньому, це 15 годин в літаку. Залежно від маршруту... 24 лютого я не побачив жодної відстані. Навіть міліметра між нашими столицями. Навіть секунди між нашими почуттями. Тому що ви одразу прийшли нам на допомогу. І я вдячен вам за це”* [55]. В основі цієї антитези лежить контекстуальна антонімія лексем *кілометр - міліметр*, що посилює художню виразність сказаного та загострює увагу слухачів.

Антитеза може бути розглянута в більш широкому контексті - лише почувши весь вислів, можна розкрити його болючу сутність: *У когось уроки математики. “Різницю між кількістю обстрілів за ці три дні та кількістю згадок про Україну в цьогорічному Мюнхенському звіті про безпеку діти можуть підрахувати без калькулятора”* [53]. Завдяки цьому мовець намагається звернути увагу на найболючіші аспекти сучасної ситуації в Україні, спонукаючи світову громадськість до співчуття та співпереживання.

Крім того, за допомогою антитези він відтворює стратегію героїзації українського народу, який є колективним супротивником агресії та активно бореться за свої права: *“Це не моя, це наша спільна перемога. Кожен з нас поклав руку на Конституцію і кожен з нас присягнув на вірність Україні”* [53]

Опозиційність *моя-наша* у цьому контексті має важливе значення для акцентування колективного зусилля та спільної відповідальності. Використання *наша* замість *моя* вказує на те, що досягнення та боротьба належать не одній

людині, а всьому народу. *Моя* підкреслює індивідуальну участь, особистий внесок, який може здаватися більш вузьким та обмеженим у своїй значимості. У контексті політичного дискурсу, де йдеться про великі зміни та значні досягнення, акцент на індивідуальних заслугах може бути менш ефективним для мобілізації та об'єднання людей. *Наша* вказує на колективний внесок, спільні зусилля, солідарність та єдність народу. Це слово створює відчуття загальної мети та об'єднує людей у боротьбі за спільні цінності та цілі. Вживання "наша" в промові підсилює відчуття спільності та єдності, що є ключовим у ситуації, де нація повинна стояти разом перед викликами та загрозами.

Таким чином, *моя-наша* опозиція використовується для героїзації українського народу та підкреслення колективного характеру перемог і досягнень. Це сприяє мобілізації суспільства, збільшенню відчуття спільності та підтримки, що є особливо важливим у контексті національної боротьби.

Приємом градації, який часто використовується разом з антитезою, є ще одним засобом, що підсилює ефект у промовах. Ця риторична фігура мови полягає в тому, щоб послідовно представляти ряд ідей або почуттів, де кожна наступна ідея чи почуття виражається трохи більше або трохи менше, ніж попередня. Такий підхід дозволяє підвищувати емоційне навантаження мовця, продовжуючи момент співпереживання спікера і аудиторії. Використання градації також сприяє здійсненню тактики об'єднання у зверненнях Володимира Зеленського, наприклад, у привітанні з нагоди Дня Незалежності України: "*Ми вільний народ незалежної України. Після шести місяців, коли нас намагаються знищити, ми вільний народ незалежної України*" [58].

У цьому висловлюванні градація виявляється через послідовне збільшення інтенсивності або значення. Починаючи з оголошення себе *вільним народом незалежної України*, автор поетично підкреслює цю ідею, додаючи до неї *Після шести місяців, коли нас намагаються знищити*. Це виражає ідею, що не зважаючи на спроби ворогів знищити їх, український народ все ще залишається вільним. Ця градація додає напруження та емоційну силу до висловлення, підкреслюючи важливість і нескореність українського духу.

Іронію В. Зеленський не використовує так часто, як інші засоби, оскільки основний зміст будь-якої промови повинен бути зрозумілим і не припускати подвійного тлумачення. Однак прикладом вдалого застосування цього стилістичного прийому є, на нашу думку, такий текст: *“Мій вибір свідчить про те, що наші громадяни втомилися від досвідчених, надмірних системних політиків, які протягом 28 років створили країну можливостей - можливості хабарництва, крадіжки та розкрадання ресурсів”* [54]. З метою глузування лексема *можливість* з позитивним (у широкому розумінні) значенням вживається з прямо протилежними характеристиками, що посилюється відповідною сполучуваністю - *можливості хабарництва, крадіжки, розкрадання*.

Промови Володимира Зеленського містять велику кількість синтаксичних конструкцій, які використовуються для підсилення повідомлення та переконання аудиторії у його правдивості. Одним з найпоширеніших стилістичних засобів є повтор, який, будучи вдало вписаним у контекст, може стати потужним засобом впливу на слухачів, допомагаючи їм краще зрозуміти суть висловлюваного або повірити у запропоновану ідею. Фахівці з усіх видів письмового жанру застосовують повтори, але вони особливо ефективні в ораторському мистецтві та розмовній мові, де увага слухача може бути обмеженою.

На думку дослідників, повтор у політичному дискурсі виступає як стилістично спрямований засіб, що допомагає підтримувати напруженість монологу, передає схвильованість мовлення і спонукає до дій [1].

Специфіка повтору як прийому експресивного синтаксису полягає у його синкретичності: з одного боку, повтор відображає тотожні лексичні або граматичні одиниці мови, а з іншого – створює особливий ритмічний малюнок і внутрішню симетрію тексту.

Повторення є улюбленою технікою ораторів, оскільки воно допомагає підкреслити ключову думку та зробити промову легшою для сприйняття. Це також підвищує переконливість - дослідження показують, що повторення фрази

може переконати людей у її правдивості, наприклад: *“За ці шість місяців ми змінили історію, змінили світ і змінилися самі”* [55].

Різні види повтору справляють різне враження на аудиторії та мають різного роду ритмо-інтонаційні патерни, наприклад: *“Заради однієї мети, заради однієї миті – першої секунди перемоги. І заради однієї епохи – епохи, де панує мир”* [55].

У наведеному прикладі використано анафоричний повтор, підсилений полісиндетонною конструкцією, що робить вислів плавнішим і демонструє впевненість мовця у своїх твердженнях. В українському перекладі всі оригінальні конструкції збережені, що дозволяє повністю передати емоційний та прагматичний зміст повідомлення.

Поєднання повторів і полісиндетонного зв'язку дає змогу мовцеві звертатися до найчутливіших рис кожної людини та підкреслювати ідею спільності людства, наприклад: *«І кожен з нас – переселенець. Ті, хто втратив власний дім... І ті, хто відчинив двері власного дому, розділивши біль»*; *І кожен з нас – заробітчанин. Ті, хто не знайшов себе вдома, а знайшов заробіток на чужині... Ті, хто в боротьбі із бідністю змушений втратити власну гідність* [56].

У цьому прикладі спостерігаємо повторення заперечного займенника, що підкреслює рішучість та безкомпромісність позиції українського народу і його президента, наприклад: *«Ми на своїй землі. Ми нічого і нікого не боїмося. Ми нікому нічого не винні. І ми нічого не здамо»* [57].

Парцеляція є ще одним прийомом, активно застосовуваним у промовах В. Зеленського. Цей прийом передбачає навмисне розбиття речення на дві або більше ізольованих частин, розділених паузами та крапками. Парцеляція характерна для розмовної мови, що робить її ефективним засобом у публічних виступах, наприклад: *“Ви знаєте, яких захисних систем ми потребуємо. С-300 та інші подібні системи. Ви знаєте, наскільки багато залежить на полі бою від здатності застосувати авіацію. Потужну авіацію. Для захисту своїх людей. Своєї свободи. Своєї землі. Літаки, які можуть допомогти Україні. Які можуть*

допомогти Європі. І ви знаєте також, що вони є. Але на землі. Не в українському небі. Не захищають наших людей” [53].

Використання парцеляції у промовах В. Зеленського дозволяє чітко зосередитися на реалізації конкретних завдань: *“Це терор, якого Європа не бачила. Не бачила вже 80 років! І ми просимо про відповідь. Про відповідь від світу. Про відповідь на терор” [51].*

У наведених прикладах парцеляція підкреслює важливість майбутніх світових змін та створення нових організацій. Перекладач у цьому випадку використовує дослівний переклад, щоб точно передати оригінальну думку оратора.

Наступним синтаксичним прийомом є використання риторичних питань. Вочевидь, увесь світ знає відповіді на питання, поставлені В. Зеленським, однак реакція на їх вирішення залишається надзвичайно повільною, наприклад: *“А у когось уроки історії. І коли на шкільному подвір'ї з'являється воронка від бомби, у дітей виникає запитання: чи забув світ свої помилки ХХ століття? До чого призводять спроби умиротворення? Як питання «Навіщо вмирати за Данциг? обернувся потребою померти за Дюнкерк і десятки інших міст Європи та світу. Ціною десятків мільйонів життів” [58].*

Весь виокремлений фактичний матеріал риторичних питань містить яскраві і безкомпромісні вирази, які не потребують жодних відповідей і доказів: *“А що представила Росія?” [58].*

Одним із потужних лінгвістичних прийомів є апосіопеза – стилістична фігура, коли речення свідомо переривається і залишається незавершеним, а його завершення доповнюється уявою слухача, створюючи враження небажання або нездатності продовжувати, наприклад: *“Коли Росія заявляє, що нібито хоче переговорів, а сама оголошує мобілізацію... Усім усе зрозуміло” [57].* Застосовуючи цей прийом, оратор дає слухачам можливість уявити та відчувати жахи, які переживає український народ, спонукаючи до співчуття.

Ще одним ілюстративним прикладом успішного використання синтаксичних засобів є імперативні речення, які Володимир Зеленський активно

впроваджує у своїх виступах, як, наприклад: “*Колишній актор, президент США Рональд Рейган якось сказав у Берліні: Знесіть цю стіну! І я хочу сказати вам зараз. Канцлер Шольц! Знесіть цю стіну. Дайте Німеччині лідерство, на яке ви заслуговуєте. І яким пишатимуться ваші нащадки. Підтримайте нас. Підтримайте мир. Підтримайте кожного українця. Зупиніть війну. Допоможіть нам зупинити її*” [52].

Звертання до аудиторії або окремих груп людей стають не лише засобом комунікації, а й важливим елементом формування взаємодії та сприйняття промов. Президент Володимир Зеленський вдало використовує цей стилістичний прийом у своїх виступах, демонструючи тим самим свою здатність ефективно спілкуватися з аудиторією та підсилювати зв'язок між собою та слухачами.

У промовах Зеленського звертання до аудиторії часто мають особистий та емоційний відтінок. Наприклад, у промовах до громадян України президент часто звертається до них як *наші дорогі співвітчизники* або *мої шановні співвітчизники*. Вони підкреслюють спільність переживань і викликів, роблячи промову більш теплою та особистою. Це допомагає не лише зміцнити емоційний зв'язок з аудиторією, але й посилити довіру та підтримку з боку громадян у складні часи. Використання таких звертань робить виступи президента більш переконливими та зворушливими, що сприяє ефективному донесенню його меседжів та досягненню політичних цілей.

Варто зазначити, що наведені приклади звертань підсилені присвійним займенником *наші*, наголошують на спільноті та взаємній відповідальності, що є однією з ключових характеристик влади, заснованої на демократичних цінностях.

3.5. Стилістичні засоби морфології

У стилістичному аспекті морфологія використовується на основі наявності близьких за значенням і функціями явищ, а також з урахуванням розподілу морфологічних одиниць за різними стилями мови. Лексичні засоби часто

проявляються безпосередньо: достатньо назвати слово, і його значення стає очевидним без додаткових пояснень. Морфологічні явища, навпаки, набувають стилістичного забарвлення лише в ширшому контексті.

О. Пономарів зауважує, що “при стилістичному використанні фактів морфології слід мати на увазі два моменти: різну частотність уживання окремих форм у тому чи тому функціональному стилі і зв’язки значень певних форм з даним функціональним стилем” [25]. У своєму дослідженні ми зосередилися на представленості різних частин мови та їхніх функціях.

Аналізуючи промови президента, ми виявили, що в його мовленні переважають дієслова та іменники, що свідчить про активний та концентрований стиль висловлювання. Ці результати не лише сприяють кращому розумінню комунікативних стратегій політика, але й допомагають визначити їхній вплив на аудиторію.

Для аналізу мовлення був розроблений код, який опрацьовує корпус промов Володимира Зеленського.

Після аналізу всіх промов, виміщених у період з 24 лютого 2022 року по 30 травня 2024 року, було створено частотні словники словоформ та лем та побудовано графіки частоти словоформ та лем із цього словника (див Додаток 4).

За допомогою частотного словника можна визначити, що найчастіше вживаними словоформами є *України* (4714), *Україні* (2846), *людей* (2547), *життя* (1934), *держави* (1915), *слава* (1843), *росії* (1818), *Україна* (1634), *росія* (1631). Найбільш уживаними лемами є: *Україна* (10783), *російський* (4884), *росія* (4201), *держави* (4143), *мати* (3624), *людина* (3337), *світ* (3233).

filtered_word_frequencies.csv **Готово**

Word	Frequency
україни	4714
україні	2846
людей	2547
життя	1934
держави	1915
слава	1843
росії	1818
україна	1634
росія	1631
має	1448
день	1267
війни	1266
світу	1265
українці	1250
україну	1216
маємо	1183
зокрема	1098
вдячний	1013
російських	976
світ	976
безпеки	953
хочу	946
російські	914
європи	883
світі	876
підтримку	823
рішення	818
шановні	812

рис. 3.1 частотний словник словоформ

Lemma	Frequency
україна	10783
російський	4884
росія	4201
держава	4143
мати	3624
людина	3337
світ	3233
війна	2932
"	2688
український	2500
українець	2311
день	2247
життя	2246
європа	2191
країна	2137
слава	1859
місто	1802
працювати	1707
новий	1676
воїн	1675
сила	1644
підтримка	1642
безпека	1588
хотіти	1587
народ	1572
захист	1526
свобода	1473

рис. 3.2 частотний словник лем

У промовах Зеленського іменники відіграють одну з ключових ролей у вираженні основних ідей та цінностей, які він намагається передати своїй аудиторії. Такі слова, як *життя* (2246), *свобода* (1443), *безпека* (1588), *мати* (3624), *світ* (3233), *війна* (2932) стають не лише центральними поняттями його виступів, але й відображають основні пріоритети та цілі політичної діяльності.

Слова *безпека*, *свобода*, *світ*, *життя*, *Україна* відіграють роль ключових концептів, які підкреслюють важливість оборони демократичних цінностей та національних інтересів. Ці іменники не лише сприяють у формулюванні відчуття глибини та значущості виступу, а й визначають основні пріоритети і амбіції політика в контексті внутрішньої та зовнішньої політики країни.

Дієслова в промовах Зеленського виступають як головний рушійний механізм, що допомагає передати динаміку та енергію його мовлення. Використання таких дієслів, як *допомагає* (743), *захистити* (343), *працювати* (304), створює враження активності та рішучості. Ці слова відображають його готовність діяти та вирішувати складні проблеми, спонукаючи аудиторію приєднатися до спільної справи.

Отже, аналіз стилістичних засобів морфології у промовах Володимира Зеленського показав, що морфологічні явища набувають стилістичного забарвлення в ширшому контексті. Переважання дієслів та іменників свідчить про активний та концентрований стиль висловлювання, що сприяє кращому розумінню комунікативних стратегій політика. Створений частотний словник виявив найбільш уживані словоформи та леми, такі як *Україна*, *росія*, *життя*, *безпека*, які підкреслюють ключові концепти та пріоритети політичної діяльності. Дієслова відображають динаміку та рішучість мовлення, спонукаючи аудиторію до дій. Ці результати допомагають зрозуміти вплив промов на аудиторію та їхні стилістичні особливості.

Висновки до розділу 3

У рамках цього дослідження було проаналізовано лексико-стилістичні, синтаксико-стилістичні та морфолого-стилістичні особливості промов Президента Володимира Зеленського під час війни та виокремлено засоби їх вираження. Значну увагу було приділено ідейно-тематичним домінантам текстів, які відображають основні цілі та повідомлення уряду України в цей непростий період. З'ясовано, що в промовах Президента увага сконцентрована на національній гідності, відвазі та рішучості українського народу в боротьбі за свободу та незалежність країни. Кожен виступ Президента є не лише реакцією на поточні події, але й важливим етапом в історії України, що підкреслює необхідність єдності та солідарності відповідно до загроз.

Аналіз стилістичних засобів у промовах президента Володимира Зеленського за час війни виявив низку закономірностей, які відображають

стратегічний підхід до політичної комунікації в умовах кризи. Розділ охопив основні ідейно-тематичні домінанти текстів, структурні особливості промов, лексико-стилістичні характеристики, лексико-синтаксичні та синтаксичні засоби, а також стилістичні засоби морфології.

Структурний аналіз промов показав, що кожна промова складається з трьох основних частин: вступної, основної та завершальної. Вступна частина слугує для залучення уваги аудиторії та встановлення емоційного зв'язку. Основна частина містить ключові меседжі та аргументи, а завершальна частина підсумовує сказане і надає заклики до дії чи роздуми.

Дослідження стилістичних особливостей показало, що мовлення Президента відзначається використанням різноманітних стилістичних прийомів, які допомагають підкреслити основні ідеї виступів та зміцнити їхній вплив на аудиторію. Використання метафор, епітетів, антитез, а також синтаксичних прийомів, таких як повторення, градація, сприяє емоційному забарвленню текстів та підвищує їхню запам'ятовуваність. Аналіз стилістичних засобів морфології у промовах Володимира Зеленського показав, що морфологічні явища набувають стилістичного забарвлення в ширшому контексті. Переважання дієслів та іменників свідчить про активний та концентрований стиль висловлювання, що сприяє кращому розумінню комунікативних стратегій політика.

Створений частотний словник виявив найбільш уживані лексеми, такі як *Україна, росія, життя, безпека*, які підкреслюють ключові концепти та пріоритети політичної діяльності. Дієслова відображають динаміку та рішучість мовлення, спонукаючи аудиторію до дій. Ці результати допомагають зрозуміти вплив промов на аудиторію та їхні стилістичні особливості.

ВИСНОВКИ

Поняття політичної комунікації постає як процес передачі інформації, поширення думок та ідей політичними суб'єктами, зокрема керівниками держави, перед громадянами країни та на міжнародній арені, за якого здійснюється вплив, що проявляється на різних рівнях (вербальному чи невербальному). Одним із жанрів політичного дискурсу, який забезпечує такий вплив є політична промова – заздалегідь підготовлений виступ, під час якого комунікатор представляє політичну силу, висвітлює певну суспільно-політичну подію, та в якому присутні оцінки, думки, обґрунтування певних подій чи дій.

Прослідкувавши зміни в трактуванні поданого феномена від античних часів і до сьогодення, ми дійшли висновку про те, що базові типи політичної промови – «досягнення однаковості» та «формування політичного курсу» – в умовах сучасної політичної комунікації не мають чітких меж. Так, в масиві проаналізованих виступів В. Зеленського спостерігаємо непропорційне злиття ознак цих двох класів – більшість промов містять ознаки обох типів, хоча один з двох, як правило, переважає.

Під час дослідження ми також виокремили структурні особливості політичної промови Володимира Зеленського, зумовлені риторичним конструюванням текстів. Вивчення виступів В. Зеленського дозволило підтвердити залежність структури промови від її типу та встановити, що його промова притаманні такі виняткові риси: використання здебільшого висхідної аргументації в основній частині; переважання висновків підсумкового типу (згаданий політик обирає логіку, факти та емоційний вплив); різний спосіб реалізації подяки (як наприкінці виступу, так і на його початку, що відіграє важливу роль, особливо під час міжнародних промов, – сприяє встановленню чи зміцненню партнерських стосунків).

Метою дослідження було створити дослідницький корпус для подальшого лінгвістичного аналізу промов та виявити й проаналізувати стилістичні засоби, використані у промовах. У другому розділі описано процес створення

дослідницького корпусу промов Володимира Зеленського та частотного словника на його основі. Корпус охоплює всі промови Президента, виголошені під час повномасштабного вторгнення, і був сформований за допомогою програмного кодування. Для автоматизації збору промов було розроблено спеціальний програмний код, що значно полегшив процес збирання даних і забезпечив зручний формат для їхнього аналізу. Корпус представлено у форматі ".csv" і складається з трьох стовпчиків, що містять заголовок промови, дату її виголошення та повний текст.

Для більш детального лінгвістичного аналізу було створено частотний словник лексики корпусу промов Президента. Використовуючи мову програмування Python, було розроблено скрипт, який визначає всі унікальні слова та леми в текстах, формуючи та візуалізуючи частотний словник словоформ і лем. Таким чином, створений корпус промов Володимира Зеленського та частотний словник забезпечують надійний фундамент для подальших лінгвістичних досліджень.

У третьому розділі на основі зібраного корпусу та створеного словника детально проаналізовано використання різних стилістичних засобів у промовах Володимира Зеленського, описано стилістичні особливості досліджуваних текстів на лексичному, морфологічному та синтаксичному мовних рівнях. Було виявлено, зокрема, що Президент активно застосовує метафори, епітети, антитези, повтори та градації, що підкреслюють основні ідеї виступів та посилюють їхній вплив на аудиторію, рідше звертається до іронії. Значну увагу приділено ідейно-тематичним домінантам текстів, які відображають цілі та повідомлення влади України в цей складний період.

Дослідження є важливим для розуміння ролі мови в політичному дискурсі та забезпеченні успішної реалізації стратегічних цілей держави мовними засобами, для поглиблення сучасних стилістичних і риторичних досліджень. Корпус промов та частотний словник можуть стати базою для подальших теоретичних і практичних напрацювань у цій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексієвець О. М. Історія та сучасність політичної лінгвістики. *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія : Історія, міжнародні відносини.* Тернопіль, 2012. № 9. С. 248–255.
2. Апелъ К.-О. Дискурсивна етика як політична етика відповідальності у ситуації сучасного світу // Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія. С. 400-410.
3. Васильєва М.О. Метафорична реалізація концепту політика в сучасному англomовному політичному дискурсі : автореф. дис.канд. філол. наук. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2008. 20 с.
4. Волкотруб Г.Й. Практична стилістика сучасної української мови: Використання морфологічних засобів мови : Навчальний посібник. Київ : ТОВ “ЛДЛ”, 1998.
5. Дарчук Н. П. Параметризована база даних сучасної української мови на основі частотних словників. *Проблеми квантитативної лінгвістики: Збірник наукових праць.* Чернівці: Рута, 2005. С. 100-110. URL: <http://www.ram-verlag.eu/wp-content/uploads/2012/09/lexico5.pdf#page=103>
6. Демська-Кульчицька. О. М. Базові поняття корпусної лінгвістики. *Українська мова.* 2003. №1(6). С. 40-45.
7. Демська-Кульчицька. О. М. Репрезентативність як ознака текстового корпусу. *Українська мова.* 2005. №3. С. 100-107.
8. Гриценко Т. Б. Етика ділового спілкування. Навчальний посібник / Гриценко С.П., Іщенко Т.Д. та ін Київ : Центр учбової літератури, 2007.344 с.
9. Єрмоленко А. Боротьба за незалежність: історія гасла «Слава Україні». *Elle Ukraine.* 2023. URL: <https://elle.ua/ludi/novosty/borotba-za-nezalezhnst-storya-gasla-slava-ukran/>
10. Журавський В., Кучеренко О., Михальченко М. Політична еліта України: теорія і практика трансформації. Київ: Логос, 1998. 264 с.
11. Зубань О. М. Електронні частотні морфемні словники в Корпусі української мови. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.* 2015. №3. С. 315-320.

URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/7740/1/60.pdf>

12. Кадлубович Т. Співвідношення понять політичного дискурсу та політичної комунікації//*Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*, 2010. Вип. 1. С. 192–199.
13. Карпіловська Є. А. Вплив суспільних змін на розвиток української мови: Монографія / Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк, Н. Ф. Клименко, В. І. Критська, Т. К. Пуздирєва, Ю. В. Романюк; Відп. Ред. Є А. Карпіловська. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2017. 444 с.
14. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: Таємниці політичної “кухні”: Монографія. Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2007. 332 с.
15. Лісовий М. І. Культура професійного мовлення: Навчальний посібник для студентів вищих медичних навчальних закладів. Вінниця: Нова книга. 2010.
16. Мацько Л. І. Лінгвістична риторика. *Наука і сучасність: Зб. наук. праць*. Ч.4. К.: Логос, 1999. С. 3–16.
17. Мацько Л. І. Стилїстика української мови: Підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; за ред. Л. І. Мацько. Київ : Вища шк., 2003. 462 с.
18. Нагорна Л. П. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики. К.: Світогляд, 2015. 380 с.
19. Нагорська Т. В. Структура текстів політичних промов У. Черчіля: лінгвориторичний підхід. *Культура народів Причорномор'я*, 2007. № 110, Т. 2. С. 54–56.
20. Овсяннік Р.П. Особливості англійської юридичної термінології в економічному дискурсі. *Матеріали 2-ї західно-регіон. наук.-метод. конф.викладачів іноз. мов вищих навч. закладів “Лінгво-дидактичний плюралізм навчального процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах”*. Тернопіль. 1999. С. 142-146.
21. Олійник, О. Сучасна ділова риторика : нав. посібник / О. Олійник, К. Кондор, 2010. 166 с.

22. Павлуцька В. О. Політичний дискурс: особливості та функції//*Вісник Житомирського державного університету. Вип. 39. Філологічні науки*. Житомир, 2008. С. 218–221.
23. Падалка О. В. Політична промова та її просодичні характеристики// *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. 2012. № 6. С. 66–69.
24. Палей Т.А. Гендерний аспект вживання ідіоматичних одиниць вангломовному політичному дискурсі. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2017. Вип. 58. С. 118-126.
25. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доповн. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2000. С. 143
26. Почепцов Г. Г. Як стають президентами. *Виборчі технології ХХ столїття*. 1999. 380 с.
27. Риторика монолога / Под ред. А.И. Варшавской. Спб.: Химера Трейд, 2002. с.50.
28. Самойлова І. В., Подвойська О. В. Лексичні особливості політичних промов. *Наукові записки [Нїжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Філологічні науки*. 2018. Кн. 1. С. 235–238.
29. Селіванова О.О. Сучасна лїнгвістика: напрями і проблеми. Полтава: Довкїлля-К, 2008. С.560-561.
30. Семенюк О. А., Паращук В. Ю. Основи теорії мовної комунїкації: навч. посїб. для студ. вищ. навч. зал. - К. : Ін Юре, 2009. С.3.
31. Скрипко І. Л. Особливості аргументації в політичному дискурсі як перекладацька проблема. URL: <http://ua-referat.com/>.
32. Смирницький Д.Ф. Семантико-стилістичні аспекти функціонування юридичної термінології в економічному тексті. *Іноземномовний текст за фахом: лїнгводидактичні аспекти*. Львів : Світ, 1998. С. 136-141.
33. Старовойтенко Р. Імїдж політичної партії як чинник електорального вибору. *Нова політика*. 2001. № 2. С. 57.

34. Судус Ю.В. Стратегії і тактики англомовного дипломатичного дискурсу (на матеріалі промов держсекретаря США Дж. Керрі). *Вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2014. № 4. С. 124-128.
35. Томенко М. Політична еліта України. Київ, 2000.
36. Федорів Я.Р. Лінгвістичні моделі дискурсу політичних виступів: нариси із сучасних культурно-мовленнєвих практик. Київ : ВПЦ НаУКМА, 2010. 188 с.
37. Фундаментальні орієнтири науки. Київ : Видавничий Дім «Академперіодика», 2005. 355 с.
38. Фурсова Л.І. Проблема функціональних особливостей терміна. *Вісник Житомир. держ. пед. ун-ту*. 2001. № 8. С. 19-35.
39. Хапер Г.О., Жаворонкова В.В. Особливості англомовних політичних промов та їх перекладу українською мовою. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2022. Т. 33 (72). № 2. Ч. 1. С. 202-207.
40. Худолій А. О. Політичні стереотипи у геостратегії США : монографія. Острогоз : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2009. 148 с.
41. Чабаненко В.А. Основи мовної експресії. Київ : Вища школа, 1984. 169 с.
42. Шевченко Л. І., Дергач Д. В., Сизонов Д. Ю. Медіалінгвістика: словник термінів та понять. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2014. 380 с.
43. Boitnott J. Which political candidate is keeping language simple for maximum effect. Inc. 2016. URL: <https://www.inc.com/john-boitnott/politicians-are-simplifying-their-language-and-its-getting-them-votes.html> (дата звернення: 21.01.2023)
44. Grieswelle D. Politische Rhetorik: Macht der Rede, öffentliche, Legitimation, Stiftung von Konsens. Deutscher Universitätsverlag, Wiesbaden, 2000. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=0muF8q3I2vIC&pg=PA136&lpg=PA136&dq=klages+2001:24&source=bl&ots=Fg6d48z642&sig=IRX3Xysj1zTfytbR4yLGV8Cf3Dc&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwii05bbstbaAhXBDiwKHTLQDvAQ6AEINTAC#v=onepage&q=klages%202001%3A24&f=false>
45. Ebbinghaus H. *Über das Gedächtnis*. Forgotten Books, 2018. 180 S.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

46. Виступ Президента України на відеоконференції лідерів «Групи семи». URL: <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-na-videokonferenciyi-lideriv-grup-74905>
47. Звернення Президента України ввечері другого дня масштабної війни. URL: <https://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-ukrayini-vvecheri-drugogo-dnya-masshta-73189>
48. Звернення Президента України ввечері четвертого дня масштабної війни. URL: <https://www.president.gov.ua/news/zlo-ozbroyene-raketami-bombami-j-artileriyeyu-treba-zupiniti-73257>
49. Звернення Президента України до учасників зустрічі Національної асоціації торгово-промислових палат штатів. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pislya-zavershennya-vijni-amerikanskij-biznes-mozhe-stati-lo-80561>
50. Звернення Президента Володимира Зеленського під час міністерського круглого столу Світового банку на підтримку України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-volodimira-zelenskogo-pid-chas-ministe-74473>
51. Промова Президента України Володимира Зеленського перед конгресом США. URL: <https://www.mil.gov.ua/special/news.html?article=66920>
52. Промова Президента України Володимира Зеленського у Бундестазі. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/news/114924>
53. Speech by President of Ukraine Volodymyr Zelenskyu in the Parliament of Japan. 2022 URL: [Speech by President of Ukraine Volodymyr Zelenskyu in the Parliament of Japan — Official website of the President of Ukraine](https://www.president.gov.ua/en/news/zvernennya-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-do-parl-73441)
54. Zelenskyu V. (2022, March 8). Address by the President of Ukraine to the Parliament of the United Kingdom. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/zvernennya-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-do-parl-73441>
55. Zelenskyu V. (2022, March 15). Speech by President of Ukraine Volodymyr Zelenskyu in the Parliament of Canada. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/zvernennya-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-do-parl-73441>

<https://www.president.gov.ua/en/news/promova-prezidenta-ukrayini-volodimirazelenskogo-u-parlamen-73581>

56. Zelenskyy V. (2022, March 16). Address by President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy to the US Congress. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/promova-prezidenta-ukrayini-volodimirazelenskogo-pered-kong-73609>

57. Zelenskyy V. (2022, March 17). Address by President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy to the Bundestag. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/promova-prezidenta-ukrayini-volodimirazelenskogo-u-bundesta-73621>

58. Привітання Президента Володимира Зеленського з нагоди Дня Незалежності України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/privitannya-prezidenta-volodimirazelenskogo-z-nag-odi-dnya-n-77265>

59. Remarks By President Biden And President Volodymyr Zelenskyy Of Ukraine In Joint Press Conference. URL: <https://ua.usembassy.gov/remarks-by-president-biden-and-president-volodymyr-zelenskyy-of-ukraine-in-joint-press-conference/>

60. Winston Churchill's Address to Joint Session of US Congress, 1941. URL: <https://www.nationalchurchillmuseum.org/churchill-address-to-congress.html>

ДОДАТКИ

Додаток 1

Частотний словник

```
import re

from collections import defaultdict

# Функція токенизації для української мови

def ua_tokenizer(text, ua_stemmer=True, stop_words=[]):

    tokenized_list = []

    text = re.sub(r"""\s|[-.,:;!?*+/_-]""", ' ', text)

    text = re.sub(r"""\d+([\u0400-\u04FF]|[A-z])""", r"\1 \2", text)

    text = re.sub(r"""\d+([\u0400-\u04FF]|[A-z])""", r"\1 \2", text)

    for word in text.split():

        if word.isalpha():

            word = word.lower()

            if ua_stemmer:

                word = UkrainianStemmer(word).stem_word()

            if word not in stop_words:

                tokenized_list.append(word)

    return tokenized_list

# Завантаження стоп-слів

stopwords_path = 'stopwords_ua.txt'

with open(stopwords_path, 'r', encoding='utf-8') as file:

    stopwords_ua = set(file.read().split())
```

```

# Ініціалізація словників частот

word_freq_global = defaultdict(int)

word_freq_individual = defaultdict(lambda: defaultdict(int))

# Обчислення частот

for index, row in data.iterrows():

    tokens = ua_tokenizer(row['Text Body'], ua_stemmer=True,
stop_words=stopwords_ua)

    for token in tokens:

        word_freq_global[token] += 1

        word_freq_individual[row['Title']][token] += 1

# Виведення частини глобального словника частот та словника частот для
першого тексту

list(word_freq_global.items())[:10], list(word_freq_individual.items())[0]

# Визначення усіх унікальних слів/лем по всіх текстах

all_unique_words = set(word_freq_global.keys())

# Налаштування word_freq_individual, щоб включити всі слова з частотою 0,
якщо вони не зустрічаються у тексті

for title, freq_dict in word_freq_individual.items():

    for word in all_unique_words:

        if word not in freq_dict:

            word_freq_individual[title][word] = 0

# Виведення частини налаштованого словника частот для першого тексту

#list(word_freq_individual.items())[0]

import pandas as pd

```

```

from datetime import datetime

def filter_and_summarize_frequencies(start_date, end_date, data,
frequency_dict):

    # Перетворення вхідних дат у об'єкти datetime для порівняння
    start_date = datetime.strptime(start_date, "%d.%m.%Y %H:%M")
    end_date = datetime.strptime(end_date, "%d.%m.%Y %H:%M")

    # Ініціалізація словника для зберігання підсумкових частот
    summarized_frequencies = defaultdict(int)

    # Ітеруємося по кожному тексту та його даті
    for index, row in data.iterrows():

        current_date = datetime.strptime(row['Date'], "%d.%m.%Y %H:%M")

        if start_date <= current_date <= end_date:

            title = row['Title']

            # Додаємо частоти з індивідуального словника частот
            for word, freq in frequency_dict[title].items():

                summarized_frequencies[word] += freq

    return summarized_frequencies

```

```

# Приклад використання
start_date = "25.04.2024 00:00"
end_date = "30.04.2024 23:59"

# Фільтрація та підсумовування частот у вказаному діапазоні дат

```

```
summarized_frequencies = filter_and_summarize_frequencies(start_date,  
end_date, data, word_freq_individual)
```

```
# Виведення частини підсумованих частот
```

```
#list(summarized_frequencies.items())[:1000]
```

```

import matplotlib.pyplot as plt
import csv

# Assuming summarized_frequencies is already defined
data = list(summarized_frequencies.items())[:1000]

# Filter the data to remove items with frequency <= 0 and empty words
filtered_data = [item for item in data if item[1] > 0 and item[0]]

# Sort the filtered data by frequency in descending order
filtered_data.sort(key=lambda x: x[1], reverse=True)

# Save the filtered data to a CSV file
with open('filtered_word_frequencies.csv', 'w', newline='') as csvfile:
    writer = csv.writer(csvfile)
    writer.writerow(['Word', 'Frequency'])
    writer.writerows(filtered_data)

# Print out the 100 most frequent words
print("Top 100 most frequent words:")
for word, frequency in filtered_data[:100]:
    print(f"{word}: {frequency}")

# Separate the words and their frequencies
words, frequencies = zip(*filtered_data)

# Plot the graph
plt.figure(figsize=(40, 6))
plt.bar(words, frequencies)
plt.xlabel('Words')
plt.ylabel('Frequencies')
plt.title('Word Frequencies')
plt.xticks(rotation=90)
plt.show()

import spacy
import matplotlib.pyplot as plt
from collections import defaultdict

# Load SpaCy model for Ukrainian
nlp = spacy.load("uk_core_news_lg")
import csv
from collections import defaultdict

```

```

# Load the spaCy model

# Assuming summarized_frequencies is already defined
data = list(summarized_frequencies.items())#[:1000]

# Filter out items with a frequency of 0 or with an empty string as the word
filtered_data = [item for item in data if item[1] > 0 and item[0]]

# Initialize a defaultdict to store the frequencies of lemmas
lemma_frequencies = defaultdict(int)

# Lemmatize the words and aggregate frequencies
for word, freq in filtered_data:
doc = nlp(word)
lemma = doc[0].lemma_ if doc else word
lemma_frequencies[lemma] += freq

# Convert the lemma frequencies to a list of tuples and sort it
aggregated_data = list(lemma_frequencies.items())
aggregated_data.sort(key=lambda x: x[1], reverse=True)

# Save the aggregated data to a CSV file
with open('aggregated_lemma_frequencies.csv', 'w', newline='') as csvfile:
writer = csv.writer(csvfile)
writer.writerow(['Lemma', 'Frequency'])
writer.writerows(aggregated_data)

# Print out the top 100 most frequent lemmas
print("Top 100 most frequent lemmas:")
for lemma, frequency in aggregated_data[:100]:
print(f"{lemma}: {frequency}")

# Separate the lemmas and their frequencies for plotting
if aggregated_data:
lemmas, frequencies = zip(*aggregated_data)

# Plot the graph
plt.figure(figsize=(30, 6))
plt.bar(lemmas, frequencies)
plt.xlabel('Lemmas')
plt.ylabel('Frequencies')
plt.title('Lemma Frequencies')
plt.xticks(rotation=90)
plt.show()

```

```
else:  
print("No data to plot after filtering and lemmatization.")
```

Код для корпусу

```

import requests
from bs4 import BeautifulSoup
import csv

def extract_article_links(page_url):
    # Define headers to simulate a request from a web browser
    headers = {
        "User-Agent": "Mozilla/5.0 (Windows NT 10.0; Win64; x64; rv:98.0)
Gecko/20100101 Firefox/98.0",
        "Accept":
"text/html,application/xhtml+xml,application/xml;q=0.9,image/avif,image/webp,*/*
;q=0.8",
        "Accept-Language": "en-US,en;q=0.5",
        "Accept-Encoding": "gzip, deflate",
        "Connection": "keep-alive",
        "Upgrade-Insecure-Requests": "1",
        "Sec-Fetch-Dest": "document",
        "Sec-Fetch-Mode": "navigate",
        "Sec-Fetch-Site": "none",
        "Sec-Fetch-User": "?1",
        "Cache-Control": "max-age=0"}

    # Send a GET request to the page URL with headers
    response = requests.get(page_url, headers=headers)
    if response.status_code == 200:
        # Parse the HTML content of the page
        soup = BeautifulSoup(response.content, 'html.parser')

        # Find the div containing the article links
        article_div = soup.find('div', class_='cat_list')
        if article_div:
            # Extract article links and remove duplicates
            article_links = set(a['href'] for a in article_div.find_all('a',
href=True))
            return article_links
        else:
            print("No article links found on the page.")
            return None
    else:
        print("Failed to fetch the page:", response.status_code)
        return None

```

```

def extract_article_info(article_link):
    # Define headers to simulate a request from a web browser
    headers = {
        "User-Agent": "Mozilla/5.0 (Windows NT 10.0; Win64; x64; rv:98.0)
Gecko/20100101 Firefox/98.0",
        "Accept":
"text/html,application/xhtml+xml,application/xml;q=0.9,image/avif,image/webp,*/*
;q=0.8",
        "Accept-Language": "en-US,en;q=0.5",
        "Accept-Encoding": "gzip, deflate",
        "Connection": "keep-alive",
        "Upgrade-Insecure-Requests": "1",
        "Sec-Fetch-Dest": "document",
        "Sec-Fetch-Mode": "navigate",
        "Sec-Fetch-Site": "none",
        "Sec-Fetch-User": "?1",
        "Cache-Control": "max-age=0"}

    # Send a GET request to the article link with headers
    response = requests.get(article_link, headers=headers)
    if response.status_code == 200:
        # Parse the HTML content of the page
        soup = BeautifulSoup(response.content, 'html.parser')

        # Extract the title
        title = soup.find('h1', itemprop='name').text.strip()

        # Extract the date
        date_tag = soup.find('div', class_='article_content').find_previous('p',
class_='date')
        if date_tag:
            date = date_tag.text.strip()
        else:
            print("Date not found for article:", article_link)
            date = "N/A"

        # Extract the text body
        text_body = soup.find('div', itemprop='articleBody').text.strip()

        return {'Title': title, 'Date': date, 'Text Body': text_body}
    else:
        print("Failed to fetch the article:", response.status_code)
        return None

```

```

def save_to_csv(article_info_list):
    # Define the CSV file name
    csv_file = 'article_info.csv'

    # Write the extracted information to a CSV file
    with open(csv_file, 'w', newline='', encoding='utf-8') as file:
        writer = csv.DictWriter(file, fieldnames=['Title', 'Date', 'Text Body'])
        writer.writeheader()
        writer.writerows(article_info_list)

if __name__ == "__main__":
    # Initialize an empty list to store all article information
    all_article_info = []

    # Iterate through page numbers from 1 to 112
    for page_number in range(1, 113):
        # Form the page URL with the current page number
        page_url = f"https://www.president.gov.ua/news/speeches?date-from=01-01-2022&date-to=30-04-2024&_token=Mo38N94saBN0DcKPtgS8fsxCH07wLuFggFZqsWij&page={page_number}"

        # Extract article links from the current page
        article_links = extract_article_links(page_url)

        if article_links:
            # Iterate through each article link
            for link in article_links:
                # Extract article information
                article_info = extract_article_info(link)
                if article_info:
                    all_article_info.append(article_info)

        # Save all article information to CSV
        if all_article_info:
            save_to_csv(all_article_info)
            print("All article information saved to article_info.csv")
        else:
            print("No article information to save.")

#код2
import pandas as pd
from datetime import datetime

# Ukrainian to English month name mapping
month_mapping = {
    'січня': 'January',

```

```

    'лютого': 'February',
    'березня': 'March',
    'квітня': 'April',
    'травня': 'May',
    'червня': 'June',
    'липня': 'July',
    'серпня': 'August',
    'вересня': 'September',
    'жовтня': 'October',
    'листопада': 'November',
    'грудня': 'December'
}

# Load the CSV into a DataFrame
df = pd.read_csv('/content/article_info.csv')

# Define a function to parse Ukrainian date strings into datetime objects
def parse_ukrainian_date(date_str):
    for ua_month, en_month in month_mapping.items():
        date_str = date_str.replace(ua_month, en_month)
    return datetime.strptime(date_str, '%d %B %Y року - %H:%M')

# Apply the parsing function to the 'Date' column
df['Date'] = df['Date'].apply(parse_ukrainian_date)

# Sort the DataFrame by the 'Date' column in descending order
df = df.sort_values(by='Date', ascending=False)

# Optionally, format the date back to a string in the desired format
df['Date'] = df['Date'].dt.strftime('%d.%m.%Y %H:%M')

# Save the sorted DataFrame back to a CSV file
df.to_csv('sorted_file.csv', index=False)

```


